

Diagnoza wstępna JST w obszarze edukacji cyfrowej oraz zasobów potrzebnych do utworzenia Klubów Rozwoju Cyfrowego.

Badanie metodą CATI zrealizowane na potrzeby projektu Kluby Rozwoju Cyfrowego – projekt wspierający (KRC Wsparcie)

Badanie na zlecenie:

Centrum Projektów Polska Cyfrowa
ul. Spokojna 13A, 01-044 Warszawa

Wykonawca:

ASM - ASM Research Solutions Strategy sp. z o.o.

Autorzy raportu: Ewelina Dąbrowska-Nowak, Julia Zając, Aneta Gierowska, Katarzyna Okupska, Ewelina Baryła-Zapała, Maria Kotkiewicz.

Publikacja na licencji Creative Common: **CC BY-NC-SA 4.0** Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Na tych samych warunkach [Link do warunków licencji](#)

Spis treści

Diagnoza wstępna JST w obszarze edukacji cyfrowej oraz zasobów potrzebnych do utworzenia Klubów Rozwoju Cyfrowego.	0
Streszczenie	2
Problematyka badania.....	4
Aspekty metodologiczne	5
Prezentacja wyników badania	7
Diagnoza sytuacji	8
Sposób organizacji KRC.....	42
Potrzeby architektoniczne (lokalowe) i komunikacyjne.....	50
Cel KRC.....	54
Wnioski	58
Kwestionariusz ankiety	60
Spis wykresów i tabel	67

Streszczenie

Niniejszy raport stanowi podsumowanie badania zrealizowanego na potrzeby projektu Kluby Rozwoju Cyfrowego – projekt wspierający (KRC Wsparcie), którego celem jest wsparcie merytoryczne lokalnych ośrodków służących rozwojowi kompetencji cyfrowych – Klubów Rozwoju Cyfrowego. Jest to projekt parasolowy, w ramach którego wsparcie merytoryczne otrzymają gminy, uczestniczące w projektach wybieranych w sposób konkurencyjny (pilotaż i skalowanie KRC).

Badaniem objęto populację 2477 gmin (302 miejskich w tym 66 miast na prawach powiatu, 677 miejsko-wiejskich oraz 1498 wiejskich). Stosując dobór losowo-warstwowy w badaniu zachowano reprezentatywność na poziomie typów gmin oraz województwa. Stąd 60,4% próby stanowili przedstawiciele gmin wiejskich, 26,4% gmin miejsko-wiejskich, 9,6% gmin miejskich a 3,6% respondentów reprezentowało JST będące miastami na prawach powiatu. Łącznie przeprowadzono 333 wywiady kwestionariuszowe z przedstawicielami władz samorządowych wyżej wymienionych typów gmin.

Poszukiwane informacje zbierano przy użyciu techniki ankiety telefonicznej (CATI).

W kwestionariuszu ankiety wyodrębniono 5 bloków tematycznych: diagnoza sytuacyjna, sposób organizacji KRC, potrzeby architektoniczne (lokalowe) i komunikacyjne oraz cel KRC. Kwestionariusz zawierał pytania mające pozwolić na dokonanie diagnozy dotychczasowego wsparcia ukierunkowanego na podnoszenie kompetencji cyfrowych dorosłych mieszkańców gmin, zidentyfikowanie zasobów gmin oraz określenie skali zapotrzebowania na wsparcie z zakresu podnoszenia kompetencji cyfrowych.

Analiza zestawionych danych uwzględniających podział na typ gminy reprezentowany przez respondentów nie wykazała znacznych różnic między specyfiką prowadzonych na terenie JST działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu czy charakterystyką zasobów infrastrukturalnych, ludzkich i sprzętowych wykorzystywanych przy prowadzeniu wsparcia w obszarze kompetencji cyfrowych. Zasadne wydaje się zatem opracowanie uniwersalnego modelu organizacji i funkcjonowania KRC, który charakteryzować się będzie pewną elastycznością oraz wysokim poziomem decyzyjności przyznanej organom administracji samorządowej.

Obecnie gminy dysponują podstawowymi zasobami sprzętowymi, lokalowymi oraz kadrowymi, które mogą zostać spożytkowane na rzecz organizacji KRC. Administracja samorządowa jest podmiotem relatywnie często angażującym się w inicjatywy na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu, posiada zatem adekwatne doświadczenie, jeśli chodzi o przyszłą organizację i prowadzenie KRC. Wydaje się, że instytucjami gminnymi, które w największym stopniu powinny być rozpatrywane jako współorganizatorzy/partnerzy działalności KRC są domy kultury oraz biblioteki, jednak wymagają one dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Przyszła działalność KRC ma potencjał zagospodarowania pewnej luki istniejącej w prowadzonych dotąd działaniach systemowych ukierunkowanych na podnoszenie kompetencji cyfrowych poprzez zaspokojenie zapotrzebowanie na szkolenia/doradztwo z zakres podstawowych kompetencji cyfrowych. Przy czym prowadzone działania szkoleniowe powinny być dostosowane i zdywersyfikowane względem potrzeb i możliwości poszczególnych grup mieszkańców i w szczególny sposób uwzględniać specyfikę pracy nad doskonaleniem kompetencji cyfrowych w grupie osób starszych.

Problematyka badania

Badanie zostało zrealizowane na potrzeby projektu Kluby Rozwoju Cyfrowego – projekt wspierający (KRC Wsparcie). Celem projektu jest wsparcie merytoryczne lokalnych ośrodków służących rozwojowi kompetencji cyfrowych – Klubów Rozwoju Cyfrowego. Jest to projekt parasolowy, w ramach którego merytoryczne wsparcie otrzymają gminy, uczestniczące w projektach wybieranych w sposób konkurencyjny (pilotaż i skalowanie KRC). Projekty wybierane w sposób konkurencyjny będą dotyczyły zapewnienia wsparcia osób dorosłych w nabywaniu kompetencji cyfrowych poprzez utworzenie na poziomie lokalnym ośrodków rozwoju kompetencji cyfrowych m.in. w istniejących na terenie gmin samorządowych instytucjach kultury, edukacji, kształcenia ustawicznego. Dzięki temu zostanie wykorzystana istniejąca już infrastruktura do osiągnięcia nowych celów. Działalność Klubów Rozwoju Cyfrowego kierowana będzie do osób dorosłych, w celu wsparcia rozwoju ich kompetencji cyfrowych, w szczególności do osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym. Badanie miało dostarczyć informacji pomagających w opracowaniu ram funkcjonowania KRC w Polsce zawierających minimalne wymagania dla gmin, w celu zapewnienia wspólnego standardu działania KRC. Ramy funkcjonowania mają być opracowywane w konsultacji z przedstawicielami i przedstawicielkami JST oraz organizacji pozarządowych w oparciu o diagnozę potrzeb w zakresie aktywności edukacyjnej i rozwoju kompetencji cyfrowych wśród osób dorosłych tworzących społeczność lokalną.

Opracowane ramy odnosić się będą do sposobu nauczania osób dorosłych, z uwzględnieniem lokalnych potrzeb mieszkanek i mieszkańców, usytuowanych na obszarach miejskich, wiejskich i miejsko-wiejskich oraz będą uwzględniały:

- 1) sposób organizacji KRC – kto może być odpowiedzialny za prowadzenie KRC, gdzie mają być rozlokowane KRC,
- 2) sposób funkcjonowania KRC – forma szkoleń, czas trwania cyklu szkoleniowego, sposób pozyskiwania osób do przeszkolenia,
- 3) cel KRC - objęcie powszechną edukacją cyfrową obywateli dla zapewnienia umiejętności bezpiecznego, świadomego i twórczego funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym;
- 4) potrzeby lokalne (rodzaj JST: gmina wiejska, gmina miejska, gmina miejsko-wiejska, miasto na prawach powiatu),
- 5) potrzeby architektoniczne (lokalowe) i komunikacyjne, ukierunkowane w szczególności na potrzeby osób z niepełnosprawnościami,
- 6) potrzeby w zakresie wymagań sprzętowych,

- 7) potrzeby w zakresie tworzenia materiałów edukacyjnych (uwzględniające jakość merytoryczną materiałów z uwzględnieniem dostępności cyfrowej).

Powyższe punkty wytyczały obszary poszukiwanych w niniejszym badaniu informacji.

Aspekty metodologiczne

Badaniem objęto populację 2477 gmin (302 miejskich w tym 66 miast na prawach powiatu, 677 miejsko-wiejskich oraz 1498 wiejskich). Stosując dobór losowo-warstwowy w badaniu zachowano reprezentatywność na poziomie typów gmin oraz województwa.

Do próby weszło 333 gmin, udział poszczególnych typów gmin w zrealizowanej próbie został przedstawiony w zamieszczonej niżej tabeli:

Tabela 1 Typy gmin w próbie

Typ gminy	Liczebność	%
Gmina Miejska	32	9,61%
Gmina Miejsko -Wiejska	88	26,43%
Gmina Wiejska	201	60,36%
Miasto na prawach powiatu	12	3,60%
Ogółem	333	100,00%

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy

Natomiast jeśli chodzi o udział województwa reprezentowanego przez poszczególne gminy, to szczegółowy rozkład procentowy oraz liczebności zilustrowano w poniżej tabeli:

Tabela 2 Województwo, do którego przynależy JST

Województwo	Liczebność	%
dolnośląskie	23	6,91%
kujawsko-pomorskie	20	6,01%
lubelskie	29	8,71%
lubuskie	11	3,30%
łódzkie	24	7,21%
małopolskie	23	6,91%
mazowieckie	43	12,91%
opolskie	9	2,70%
podkarpackie	23	6,91%

podlaskie	15	4,50%
pomorskie	17	5,11%
śląskie	22	6,61%
świętokrzyskie	14	4,20%
warmińsko- mazurskie	15	4,50%
wielkopolskie	31	9,31%
zachodniopomorskie	14	4,20%
Ogółem	333	100,00%

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy

Fazę terenową badania realizowano w drugiej połowie lutego 2024 r. Proces zbierania danych wywołanych przebiegał bez utrudnień. Wielkość błędu braku odpowiedzi, który co do zasady zniekształca dane, w niniejszym badaniu kształtowała się na niskim poziomie. Pozwala to domniemywać o zainteresowaniu przedstawicieli JST tematyką prowadzonego badania. Pytania kwestionariuszowe zadawane respondentom w trakcie ankiety CATI koncentrowały się wokół zagadnień określonych przez następujące pytania badawcze:

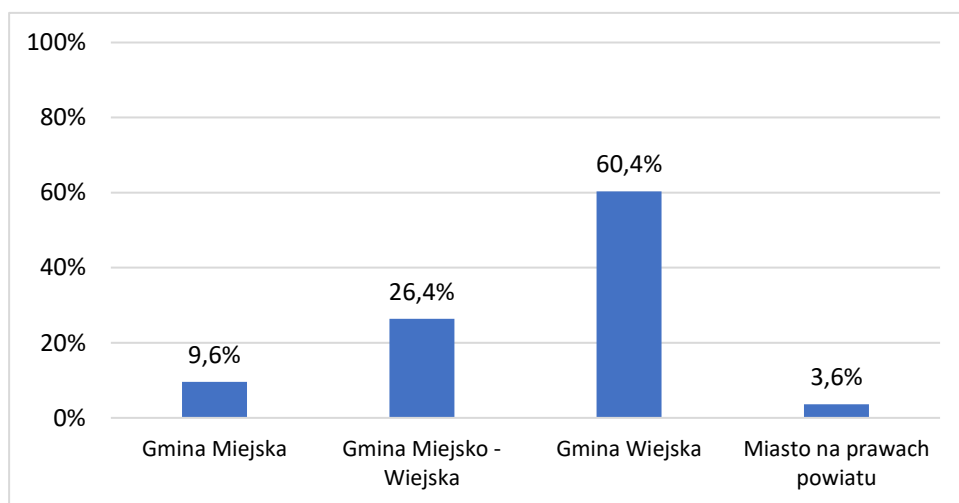
- 1) Czy w gminie był realizowany jakiś projekt lub inicjatywa skierowany na rozwój dostępności cyfrowej dla mieszkańców?
- 2) Jeżeli w gminie były realizowane szkolenia/doradztwo z kompetencji cyfrowych dla dorosłych, kto był realizatorem tych szkoleń? Czy były płatne/bezpłatne? Do kogo były adresowane?
- 3) Kto był odpowiedzialny za rekrutację uczestników w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych dorosłych mieszkańców?
- 4) Gdzie działania w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych dorosłych mieszkańców mogłyby być realizowane w gminie i dlaczego w tym miejscu?
- 5) Jakiego wsparcia grantowego należałoby udzielić podmiotowi prowadzącemu wsparcie w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych dorosłych mieszkańców?
- 6) Jaka forma wsparcia byłaby najbardziej potrzebna w gminie w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych dorosłych mieszkańców?
- 7) Kto powinien być adresatem tego wsparcia/szkoleń w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych dorosłych mieszkańców?
- 8) Jakie potrzeby potencjalnych odbiorców powinien zaspokajać potencjalny realizator wsparcia w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych dorosłych mieszkańców?

Zgromadzone w trakcie badania ankietowego dane zostały poddane analizie ilościowej, której wyniki przedstawiono w kolejnym rozdziale.

Prezentacja wyników badania

W badaniu udział wzięli przedstawiciele wszystkich typów gmin i województw. Struktura próby została dobrana tak, żeby prezentowane wyniki pozostawały miarodajne na poziomie typów gmin i województw. Stąd 60,4% próby stanowili przedstawiciele gmin wiejskich, 26,4% gmin miejsko-wiejskich, 9,6% gmin miejskich, a 3,6% respondentów reprezentowało JST będące miastami na prawach powiatu.

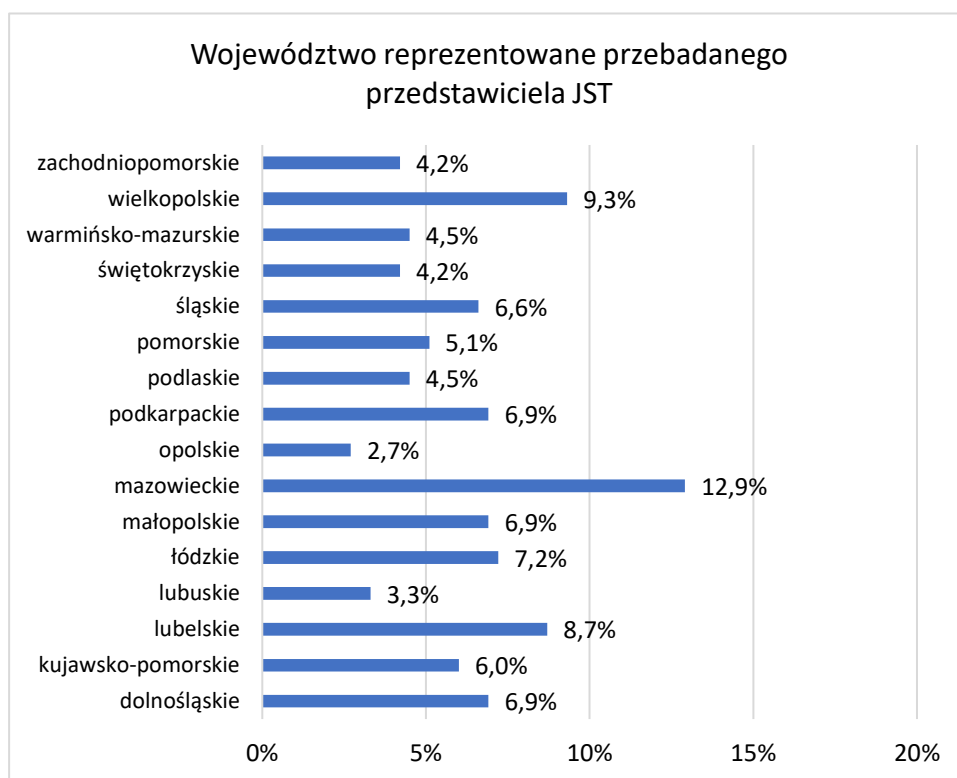
Wykres 1 Typ gminy reprezentowany przez przedstawiciela JST

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=333, gdzie N oznacza liczebność określającą podstawę oprocetowania

Jeśli chodzi zaś o kwestię województwa, w skład którego wchodziły przebadane gminy, to udział tych reprezentujących poszczególne województwa kształtował się w sposób zilustrowany na wykresie:

Wykres 2 Odsetek respondentów reprezentujących JST poszczególnych województw w próbie

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=333

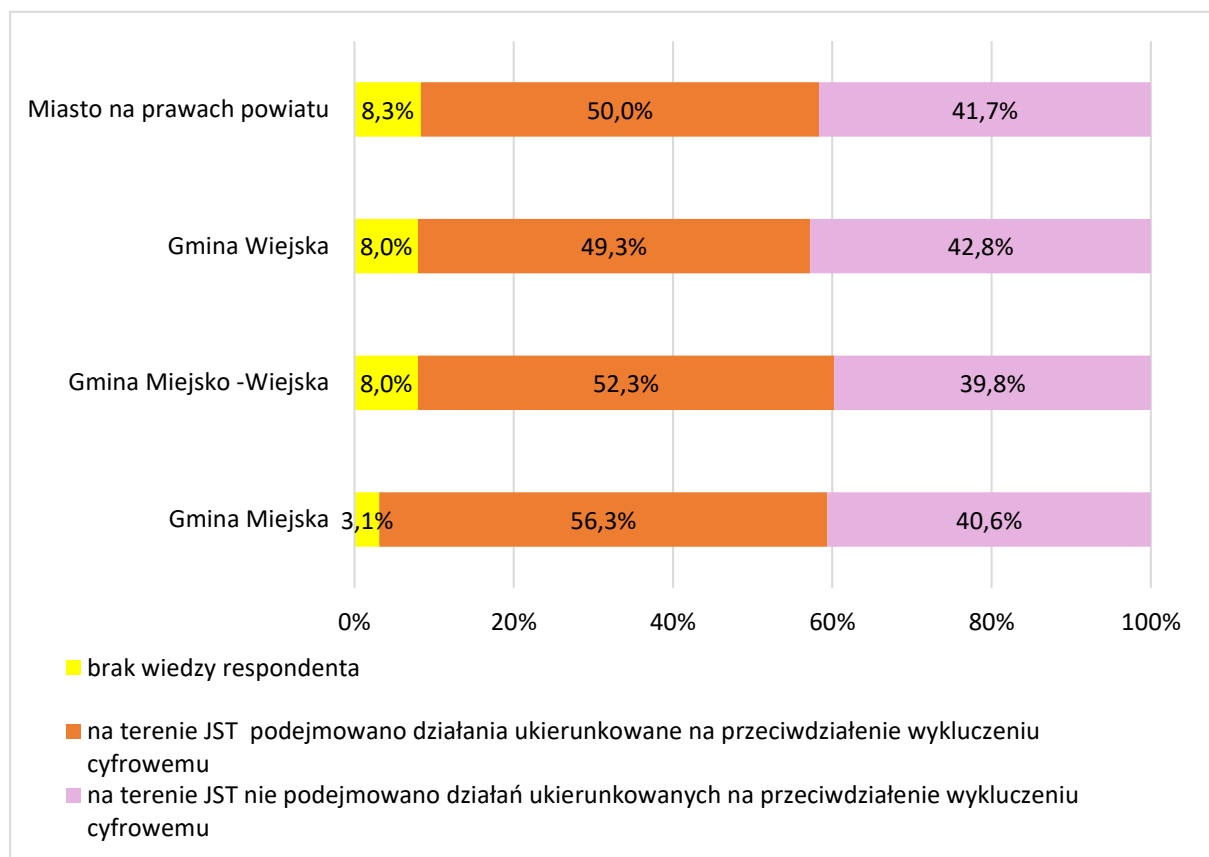
Prezentowane w dalszej części rozdziału dane i zestawienia będą uwzględniać podział na typy gmin.

Diagnoza sytuacji

W kwestionariuszu ankiety wyodrębniono 5 bloków tematycznych. Pierwszy z nich zawierał pytania kwestionariuszowe mające pozwolić na dokonanie diagnozy funkcjonowania dotychczasowego wsparcia ukierunkowanego na podnoszenie kompetencji cyfrowych dorosłych mieszkańców gmin.

Na pytanie dotyczące tego, czy na terenie JST w przeciągu ostatnich 5 lat realizowane były działania ukierunkowane na przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia cyfrowego, większość badanych udzieliła odpowiedzi twierdzącej (50,8%). Typ gminy okazał się nie różnicować udzielanych odpowiedzi. Odsetek wskazań odpowiedzi świadczących o prowadzeniu działań z zakresu kompetencji cyfrowych w zależności od typu gminy wahał się od 49,3%-56,3%.

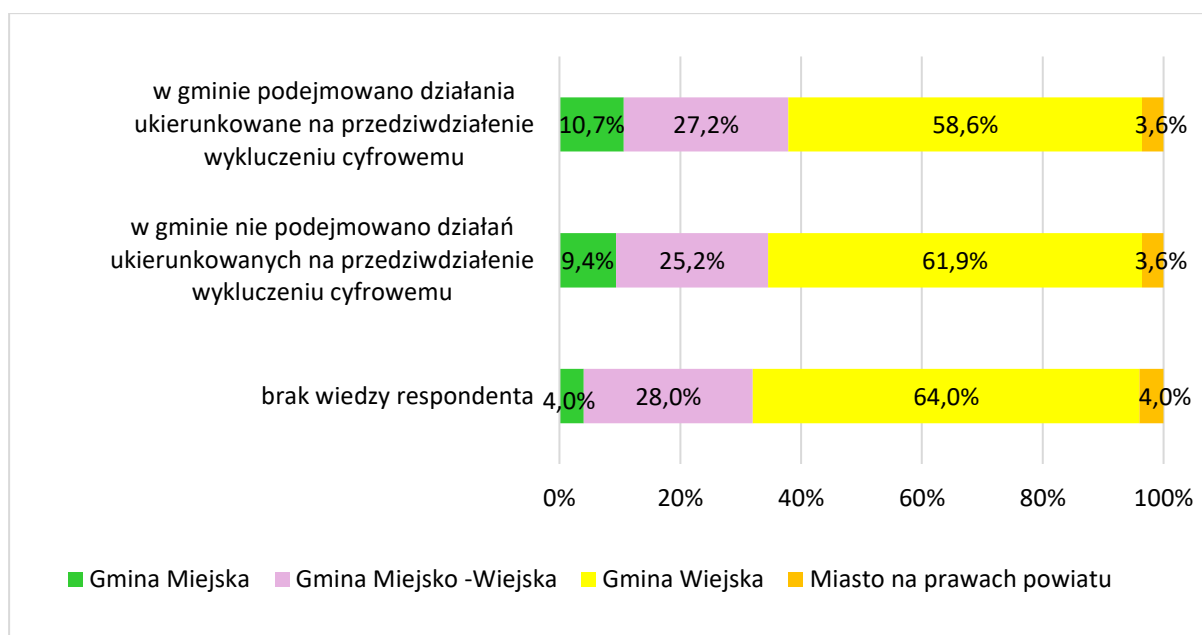
Wykres 3 Realizowanie na terenie gminy w przeciągu ostatnich 5 lat projektu/inicjatywy ukierunkowanych na przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu mieszkańców – podstawa oprecentowania typy gmin

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=333, gdzie N oznacza liczebność określającą podstawę oprecentowania.

Brak zależności między typem gminy a faktem realizowania na jej terenie inicjatyw ukierunkowanych na przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu znajduje potwierdzenie w częstotliwości wskazywania poszczególnych kategorii odpowiedzi przez ankietowanych reprezentujących określony typ gminy. Udział przedstawicieli poszczególnych typów gminy wśród ogółu badanych wskazujących daną kategorię kafeerii pytania o przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu odpowiadał udziałowi poszczególnych typów gmin w strukturze próby. Rozkład odpowiedzi przedstawiono na poniższym wykresie:

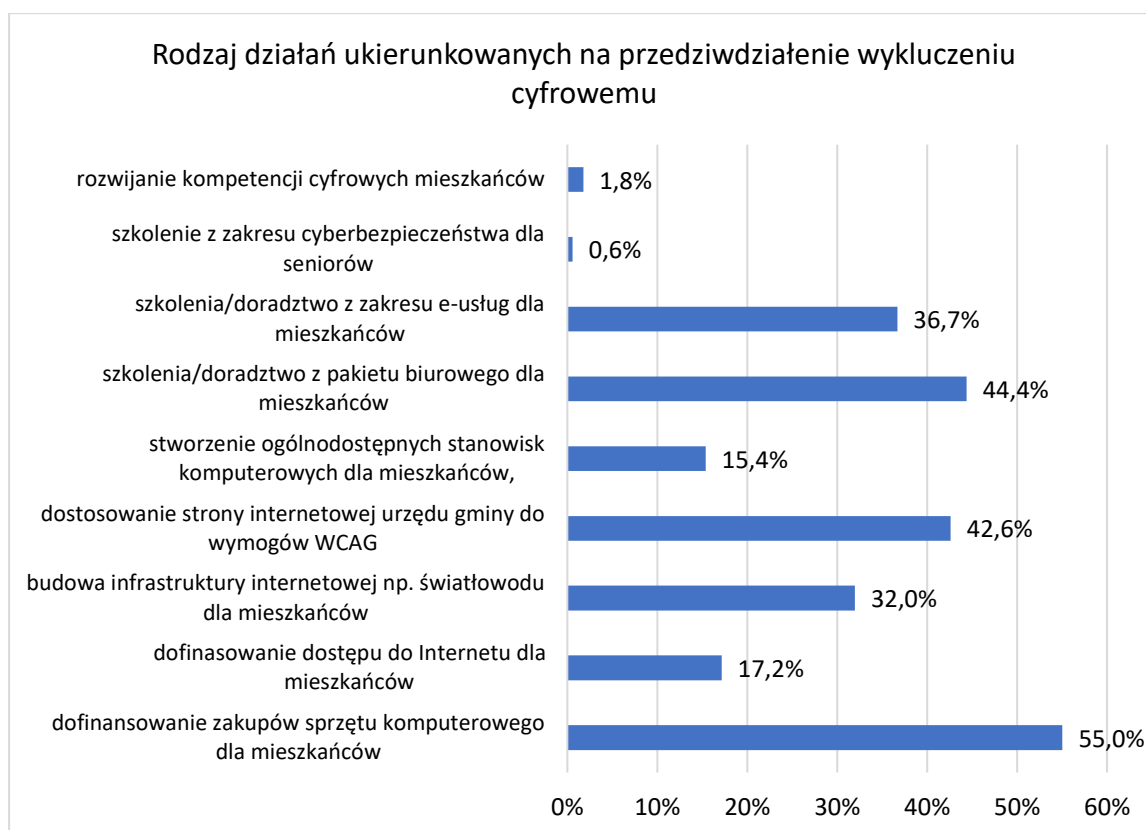
Wykres 4 Realizowanie na terenie gminy w przeciągu ostatnich 5 lat projektu/inicjatywy ukierunkowanych na przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu mieszkańców – podstawa oprecentowania kategorie odpowiedzi

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=333

Pozyskane dane wskazują, że realizowane w gminach projekty/inicjatywy dotyczyły najczęściej dofinansowania zakupów sprzętu komputerowego (ogółem 55,0% wskazań), szkolenia/doradztwa z obsługi pakietu biurowego dla mieszkańców (ogółem 44,4% wskazań) oraz dostosowania strony internetowej urzędu gminy do wymogów WCAG (42,6%).

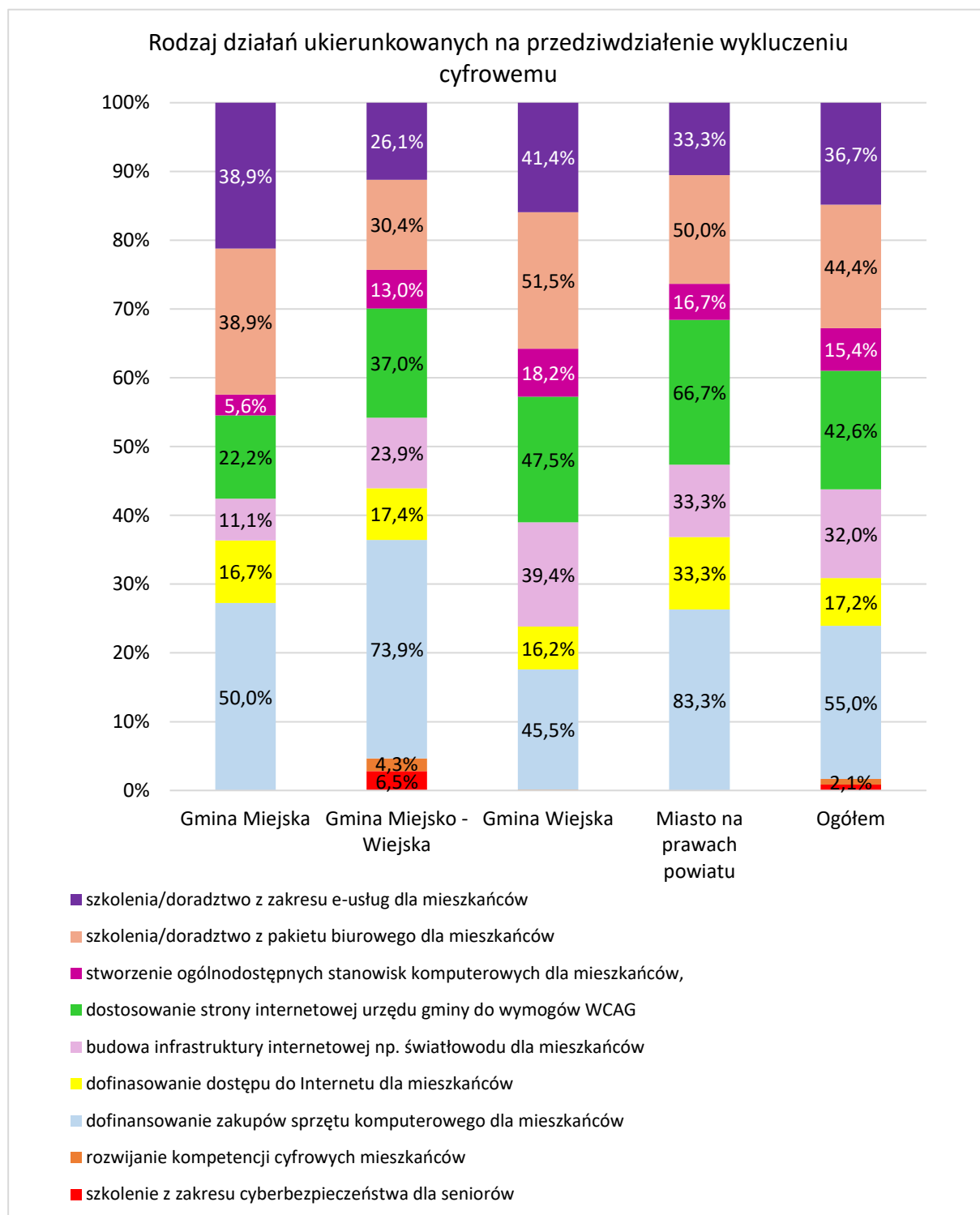
Wykres 5 Rodzaj działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu realizowanych na terenie gminy w przeciągu ostatnich 5 lat.

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=169

Z zestawienia odpowiedzi respondentów z poszczególnych typów gmin wynika, że najbardziej zdywersyfikowanymi działaniami podejmowanymi w ramach przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu pochwalić się mogą miasta na prawach powiatu. Warto także zauważyć, że w grupie przedstawicieli gmin wiejskich relatywnie rzadziej wskazywano na dofinansowanie sprzętu komputerowego dla mieszkańców (45,5%), przy czym relatywnie częściej na szkolenie z obsługi pakietu biurowego (51,5%).

Wykres 6 Rodzaj działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu realizowanych na terenie gminy w przeciągu ostatnich 5 lat – z uwzględnieniem typu gminy

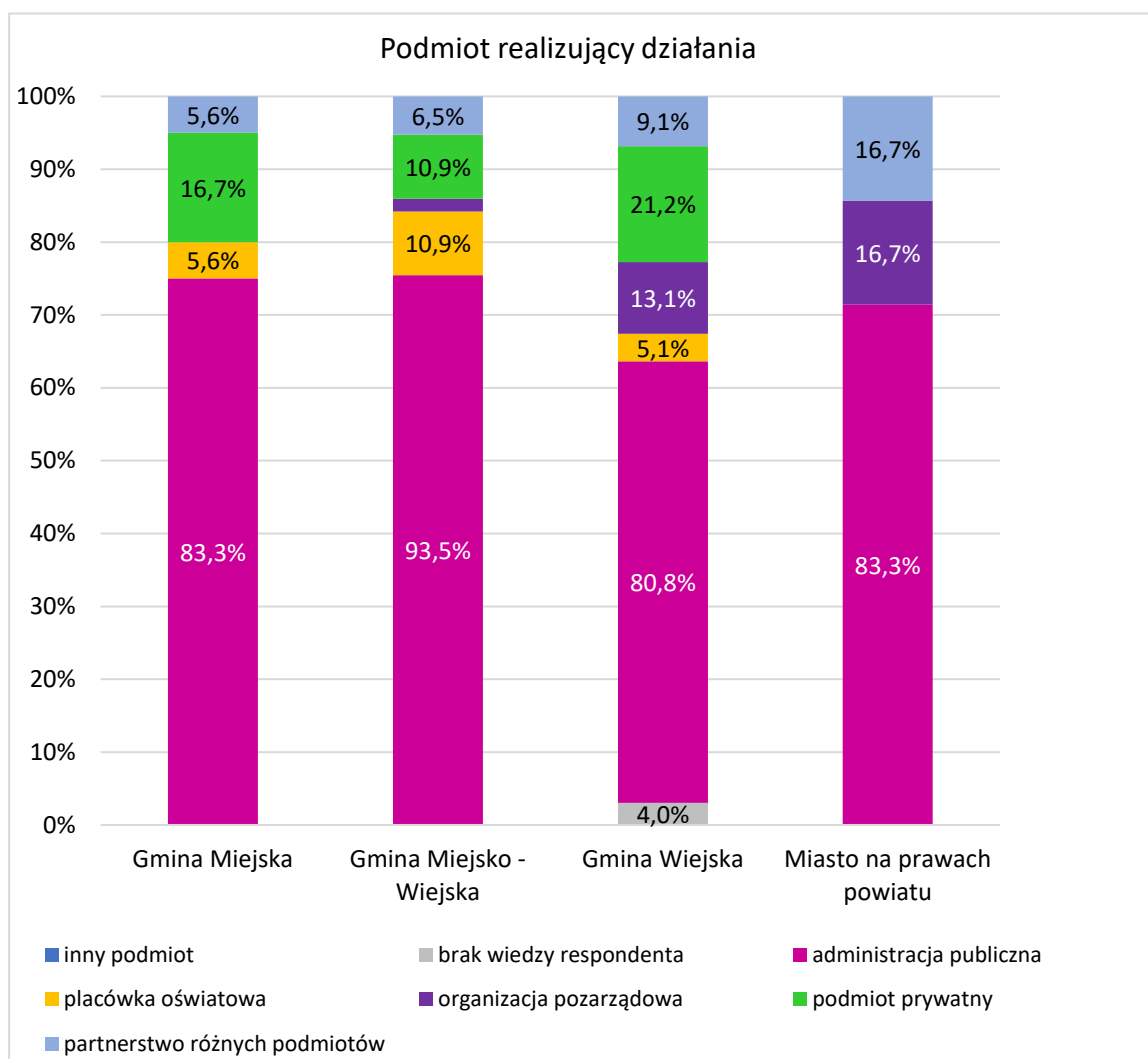

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=169

Przedstawiciele JST, na terenie których realizowane były projekty/inicjatywy ukierunkowane na przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu stwierdzali, że za ich realizacją najczęściej odpowiadała administracja publiczna (84,6% wskazań).

Także w każdej z grup badanych wyodrębnionej na podstawie typu gminy respondenci najczęściej wskazywali, że to właśnie administracja publiczna prowadziła działania ukierunkowane na przeciwdziałanie wykluczeniu. Przy czym wśród respondentów z gminy miejsko-wiejskiej odsetek wskazań był istotnie wyższy i wyniósł 93,5%, gdzie dla gminy miejskiej oraz miasta na prawach powiatu było to po 83,3%. Natomiast w przypadku gminy wiejskiej odsetek ten ukształtował się na relatywnie najniższym poziomie tj. 80,8%. Jeszcze, co się tyczy gmin wiejskich, to istotnie wyższy odsetek wskazań odnotowano przy odpowiedzi wskazującej na to, że działania z zakresu przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu prowadziły podmioty prywatne (21,2% wskazań).

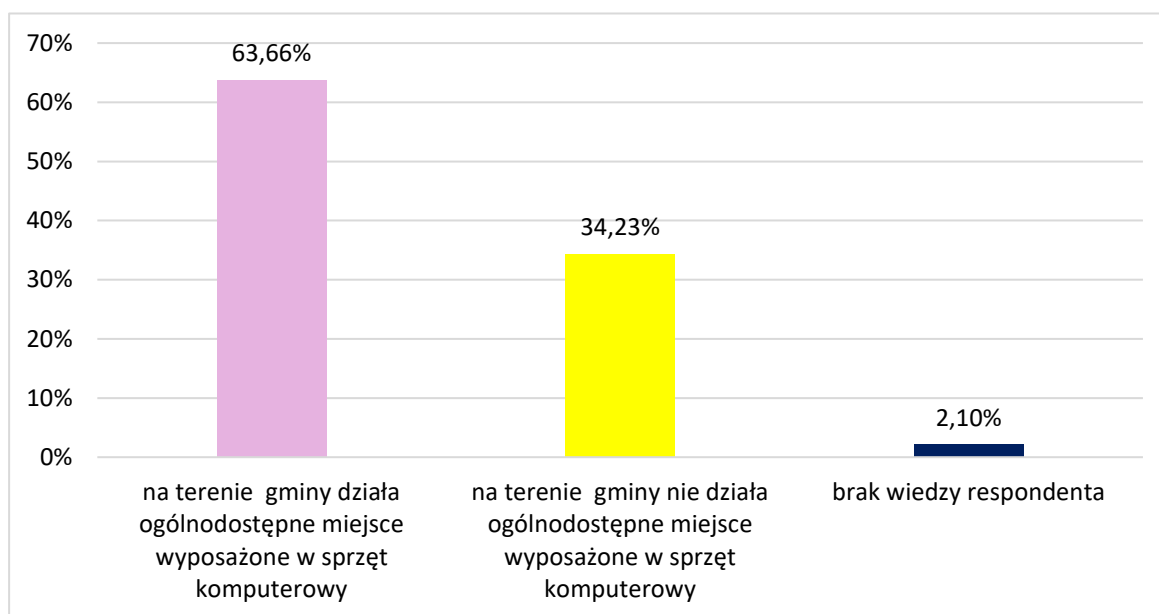
Wykres 7 Podmiot realizujący działania ukierunkowane na przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu na terenie JST

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=169

Uczestników badania zapytano również o to, czy na terenie ich gmin istnieje ogólnodostępne miejsce wyposażone w sprzęt komputerowy do użytku mieszkańców. Spośród 333 respondentów 63,7% potwierdziło, że na terenie ich gminy funkcjonuje takie miejsce, kolejne 34,2% zaprzeczyło, aby na terenie gminy było takie miejsce, a pozostałe 2,1% nie potrafiło tego określić.

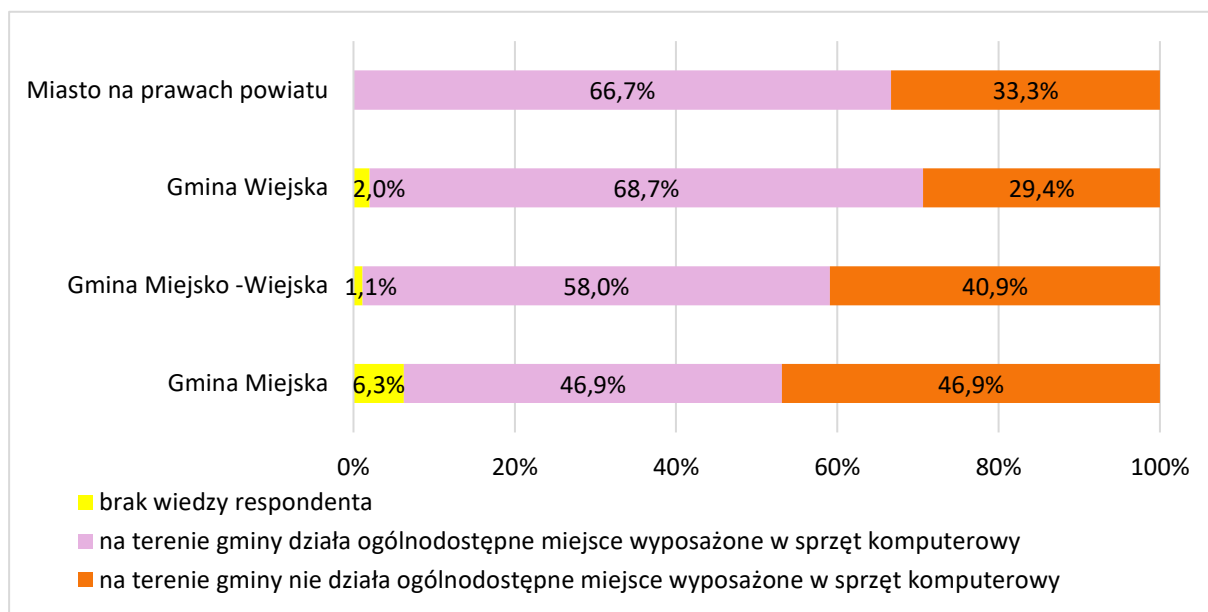
Wykres 8 Działanie na terenie JST ogólnodostępnego miejsca wyposażonego w sprzęt komputerowy do użytku mieszkańców

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy; N=333

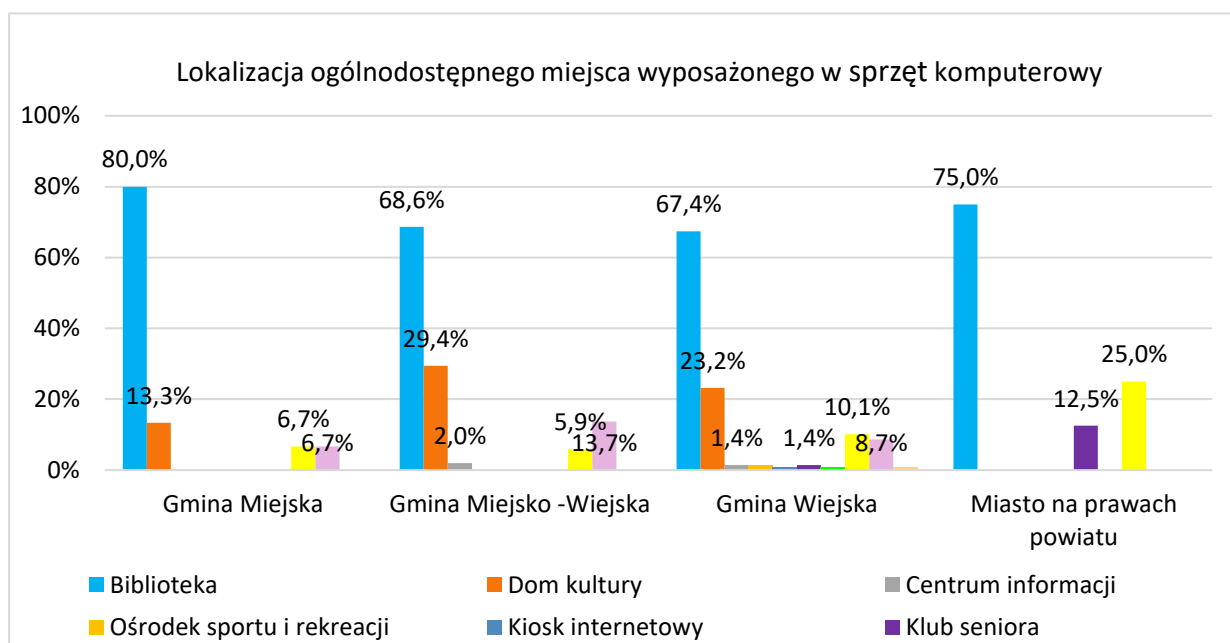
Porównanie rozkładów częstości udzielanych odpowiedzi między grupami wyodrębnionymi na podstawie typu gminy ujawniło, że ogólnodostępne miejsca wyposażone w sprzęt komputerowy relatywnie częściej działają na terenie gminy wiejskiej (w 68,7% przypadków), najrzadziej natomiast w gminach miejskich (w przypadku 46,9%), gdzie wartość była niższa o blisko 12 pp. Szczegółowe rozkłady wartości procentowych dla poszczególnych typów gmin przedstawiono na zamieszczonym wykresie:

Wykres 9 Działanie na terenie JST ogólnodostępnego miejsca wyposażonego w sprzęt komputerowy do użytku mieszkańców – z uwzględnieniem podziału na typ gmin

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy; N=333

Tych z respondentów, którzy wskazywali na to, że na terenie gminy funkcjonuje ogólnodostępne miejsce wyposażone w sprzęt komputerowy, z którego skorzystać mogą mieszkańcy poproszono, aby wskazali, gdzie takie miejsce jest zlokalizowane. Zdecydowana większość odpowiedzi świadczy o tym, że to w bibliotekach znajduje się sprzęt komputerowy do użytku mieszkańców, na tę lokalizację wskazało 68,7% udzielających odpowiedzi przedstawicieli gmin. Drugą co do częstości wskazań lokalizacją ogólnodostępnego sprzętu komputerowego okazał się być dom kultury, jednak odpowiedź tę wskazał zdecydowanie niższy odsetek badanych – 23,1%. Ponadto warto zauważyć, że częstotliwość wskazań domu kultury różnicował typ gminy. W grupie badanych reprezentujących miasta na prawach powiatu ani razu nie wskazano, aby to dom kultury był miejscem, gdzie mieszkańcy mogą skorzystać z ogólnodostępnego sprzętu komputerowego, może to jednak wynikać z małej liczebności tej sub-grupy. W przypadku pozostałych typów gmin odsetek wskazań na tę lokalizację wynosił 29,4% dla gmin miejsko-wiejskich, 23,2% dla wiejskich oraz 13,3% dla tych miejskich.

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=212

Blisko 93,8% respondentów, którzy zadeklarowali, że na terenie ich gminy funkcjonuje ogólnodostępny punkt ze sprzętem komputerowym, wskazało, że jest on prowadzony przez administrację publiczną.

Tabela 3 Podmiot prowadzący ogólnodostępny punkt wyposażony w sprzęt komputerowy - z uwzględnieniem lokalizacji punktu

		Gmina Miejska	Gmina Miejsko-Wiejska	Gmina Wiejska	Miasto na prawach powiatu	Ogółem	
		%	%	%	%	Liczebność	%
Biblioteka	administracja publiczna	80,0%	66,7%	62,3%	75,0%	138	65,1%
	organizacja pozarządowa	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%
	partnerstwo różnych podmiotów	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	2	0,9%
	Inny podmiot	0,0%	2,0%	2,9%	0,0%	5	2,4%
Dom kultury	administracja publiczna	13,3%	29,4%	22,5%	0,0%	48	22,6%
	Inny podmiot	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%
Centrum informacji	administracja publiczna	0,0%	2,0%	1,4%	0,0%	3	1,4%

		Gmina Miejska	Gmina Miejsko - Wiejska	Gmina Wiejska	Miasto na prawach powiatu	Ogółem	
		%	%	%	%	Liczebność	%
Ośrodek sportu i rekreacji	administracja publiczna	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	2	0,9%
Kiosk internetowy	administracja publiczna	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%
Klub seniora	administracja publiczna	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	2	0,9%
	partnerstwo różnych podmiotów	0,0%	0,0%	0,0%	12,5%	1	0,5%
OSP	organizacja pozarządowa	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%
Urząd Gminy/Miasta	administracja publiczna	6,7%	5,9%	9,4%	25,0%	19	9,0%
	Inny podmiot	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%
Świetlica	administracja publiczna	6,7%	13,7%	8,7%	0,0%	20	9,4%
Szkoła	placówka oświatowa	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=212

Analiza zestawionych danych wskazuje, że w przeważającej większości przypadków to podmiot prowadzący placówkę odpowiedzialny był także za działanie punktu wyposażonego w sprzęt komputerowy do ogólnego użytku mieszkańców. Natomiast w prowadzeniu takiego punktu na terenie klubów seniora, znaczny udział mają także partnerstwa różnych podmiotów. Wszyscy respondenci reprezentujący gminę, na terenie której punkt ze sprzętem komputerowym do ogólnego użytku zlokalizowany jest w klubie seniora wskazywali, że za jego działanie odpowiada kilka podmiotów partnerskich. W przypadku, gdy lokalizacją była szkoła, to za punkt odpowiadała placówka oświatowa, z kolei jeśli chodzi o OSP - była to organizacja samorządowa.

Ze względu na to, że punkty wyposażone w ogólnodostępny sprzęt komputerowy ulokowane są głównie w budynkach użyteczności publicznej, najczęściej za ich prowadzenie odpowiada administracja publiczna. Warto również zauważyć, że na terenie niektórych gmin wiejskich i w mniejszym stopniu wiejsko-miejskich funkcjonują samorządowe instytucje kultury odpowiedzialne za działanie ogólnodostępnego miejsca wyposażonego w sprzęt komputerowy do użytku mieszkańców gminy.

Wydaje się, że typ gminy nie ma bezpośredniego wpływu na to, jaki rodzaj podmiotu odpowiada za ogólnodostępny punkt wyposażony w sprzęt komputerowy. Silniejszą zależność zauważa się między lokalizacją punktu a podmiotem odpowiedzialnym za jego funkcjonowanie.

Dane dotyczące specyfiki funkcjonowania punktów, gdzie mieszkańcy mogą skorzystać ze sprzętu komputerowego tj. sposobu ich finansowania, wyposażenia oraz ciągłość działania przedstawiono w zamieszczonych dalej tabelach, z uwzględnieniem lokalizacji punktu oraz typu gminy, na terenie którego działa.

Na podstawie szczegółowych rozkładów odpowiedzi dotyczących sposobu finansowania, ciągłości funkcjonowania oraz wyposażenia ogólnodostępnych miejsc ze sprzętem komputerowym trudno formułować jednoznaczne wnioski co do różnic w specyfice ich funkcjonowania ze względu na typ gminy, na terenie działają. Wynika to z niskiej liczebności i nie równoliczności grup, ograniczając możliwość dokonywania porównań między grupami. Szczegółowe rozkłady przedstawione zostały w celu zilustrowania częstotliwości wskazań poszczególnych kategorii odpowiedzi ze względu na typ gminy oraz typ instytucji, w której taki punkt się znajduje. Ma to bowiem istotne znaczenie w kontekście zasadności wniosków formułowanych w dalszej części rozdziału.

Tabela 4 Dane dotyczą sposobu finansowania, ciągłości funkcjonowania oraz wyposażenia punktów ze sprzętem komputerowym działających na terenie gminy według lokalizacji i typu gmin

		Gmina Miejska N=15	Gmina Miejsko - Wiejska N=51	Gmina Wiejska N=138	Miasto na prawach powiatu N=8	Ogółem N=212	
		%	%	%	%	Liczebność	%
Sposób finansowania ogólnodostępnych punktów ze sprzętem komputerowym							
Biblioteka	ze środków publicznych	80,0%	68,6%	66,7%	62,5%	144	67,9%
	z grantów	13,3%	0,0%	5,8%	25,0%	12	5,7%
	brak wiedzy respondenta	0,0%	0,0%	0,7%	12,5%	2	0,9%
Dom kultury	ze środków publicznych	13,3%	29,4%	22,5%	0,0%	48	22,6%
	z grantów	0,0%	0,0%	2,2%	0,0%	3	1,4%
Centrum informacji	ze środków publicznych	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%
	z grantów	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%
	brak wiedzy respondenta	0,0%	2,0%	0,0%	0,0%	1	0,5%
Ośrodek sportu i rekreacji	ze środków publicznych	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	2	0,9%
	z grantów	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%
Kiosk internetowy	ze środków publicznych	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%

		Gmina Miejska N=15	Gmina Miejsko - Wiejska N=51	Gmina Wiejska N=138	Miasto na prawach powiatu N=8	Ogółem N=212	
		%	%	%	%	Liczebność	%
Klub seniora	ze środków publicznych	0,0%	0,0%	1,4%	12,5%	3	1,4%
	z grantów	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%
OSP	prywatnych	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%
	z grantów	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%
Urząd Gminy/Miasta	ze środków publicznych	6,7%	3,9%	10,1%	25,0%	19	9,0%
	prywatnych	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%
	z grantów	0,0%	2,0%	0,7%	0,0%	2	0,9%
Świetlica	ze środków publicznych	6,7%	13,7%	8,7%	0,0%	20	9,4%

Ciągłość inicjatywy funkcjonowania ogólnodostępnych punktów ze sprzętem komputerowym

Biblioteka	ciągła	80,0%	68,6%	67,4%	75,0%	146	68,9%
Dom kultury	ciągła	13,3%	29,4%	21,7%	0,0%	47	22,2%
	tymczasowa	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%
	brak wiedzy respondenta	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%
Centrum informacji	ciągła	0,0%	2,0%	1,4%	0,0%	3	1,4%
Ośrodek sportu i rekreacji	ciągła	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	2	0,9%
Kiosk internetowy	ciągła	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%
Klub seniora	ciągła	0,0%	0,0%	1,4%	12,5%	3	1,4%
OSP	tymczasowa	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%
Urząd Gminy/Miasta	ciągła	6,7%	5,9%	10,1%	25,0%	20	9,4%
Świetlica	ciągła	6,7%	13,7%	8,7%	0,0%	20	9,4%
Szkoła	tymczasowa	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%

Wyposażenie ogólnodostępnych punktów ze sprzętem komputerowym

		Gmina Miejska N=15	Gmina Miejsko - Wiejska N=51	Gmina Wiejska N=138	Miasto na prawach powiatu N=8	Ogółem N=212	
		%	%	%	%	Liczebność	%
Biblioteka	komputer	80,0%	64,7%	65,9%	50,0%	140	66,0%
	drukarka	53,3%	45,1%	56,5%	25,0%	111	52,4%
	szybkie łącze internetowe	73,3%	58,8%	58,7%	50,0%	126	59,4%
	inny	0,0%	3,9%	4,3%	0,0%	8	3,8%
	brak wiedzy respondenta	0,0%	2,0%	1,4%	25,0%	5	2,4%
Dom kultury	komputer	13,3%	29,4%	22,5%	0,0%	48	22,6%
	drukarka	6,7%	17,6%	19,6%	0,0%	37	17,5%
	szybkie łącze internetowe	13,3%	21,6%	18,8%	0,0%	39	18,4%
	inny	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	2	0,9%
	brak wiedzy respondenta	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%
Centrum informacji	komputer	0,0%	2,0%	1,4%	0,0%	3	1,4%
	drukarka	0,0%	2,0%	1,4%	0,0%	3	1,4%
	szybkie łącze internetowe	0,0%	2,0%	1,4%	0,0%	3	1,4%
Ośrodek sportu i rekreacji	komputer	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	2	0,9%
	drukarka	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	2	0,9%
	szybkie łącze internetowe	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	2	0,9%
Kiosk internetowy	inny	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%
Klub seniora	komputer	0,0%	0,0%	1,4%	12,5%	3	1,4%
	drukarka	0,0%	0,0%	1,4%	12,5%	3	1,4%
	szybkie łącze internetowe	0,0%	0,0%	1,4%	12,5%	3	1,4%
OSP	brak wiedzy respondenta	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%

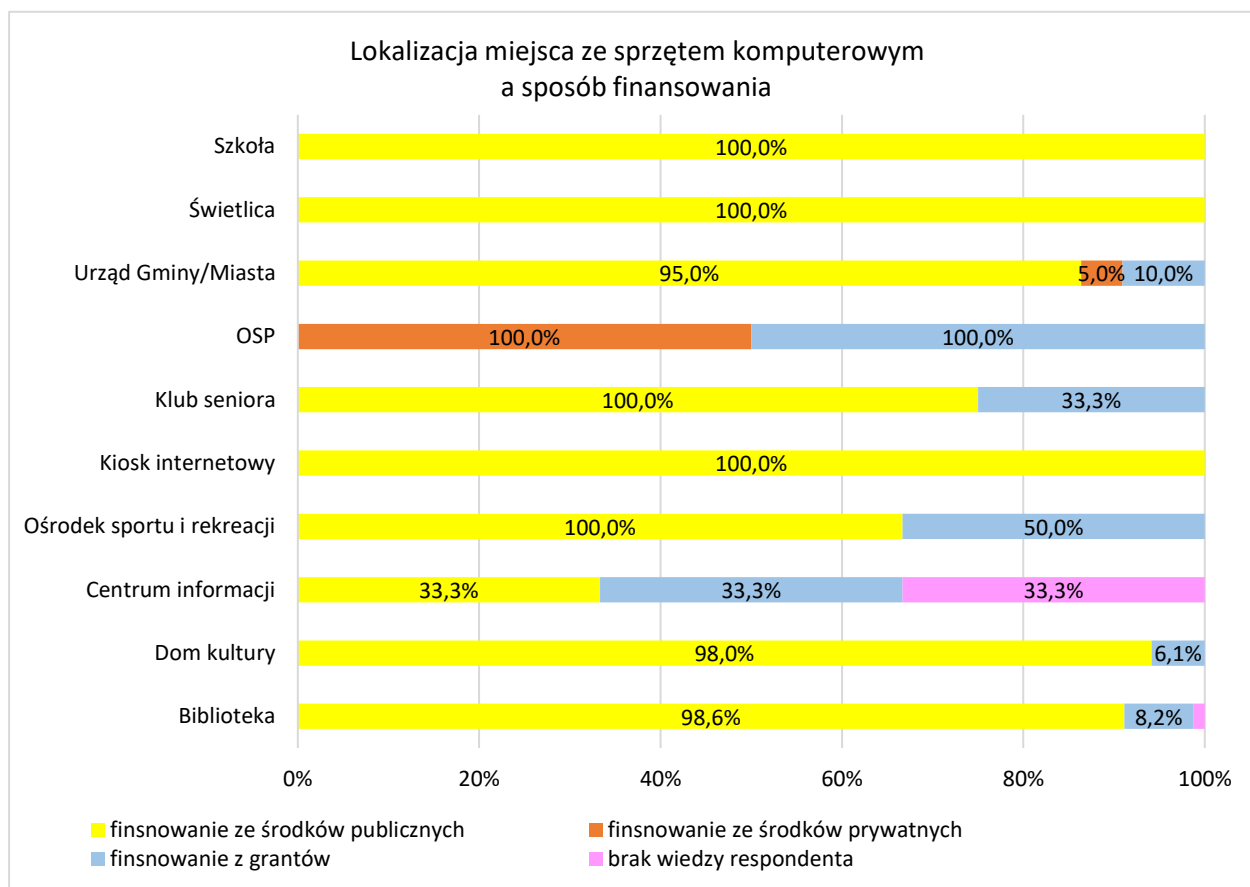
		Gmina Miejska N=15	Gmina Miejsko - Wiejska N=51	Gmina Wiejska N=138	Miasto na prawach powiatu N=8	Ogółem N=212	
		%	%	%	%	Liczebność	%
Urząd Gminy/Miasta	komputer	6,7%	5,9%	10,1%	25,0%	20	9,4%
	drukarka	0,0%	3,9%	6,5%	12,5%	12	5,7%
	szybkie łącze internetowe	6,7%	5,9%	9,4%	25,0%	19	9,0%
Świetlica	komputer	6,7%	13,7%	8,7%	0,0%	20	9,4%
	drukarka	6,7%	11,8%	7,2%	0,0%	17	8,0%
	szybkie łącze internetowe	6,7%	9,8%	8,0%	0,0%	17	8,0%
	inny	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%
Szkoła	komputer	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%
	drukarka	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%
	szybkie łącze internetowe	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	1	0,5%

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=212

Podsumowując, typ gminy wydaje się nie różnicować specyfiki funkcjonowania punktów wyposażonych w sprzęt komputerowy przeznaczonego do dyspozycji mieszkańców, nie określa sposobu finansowania, ciągłości funkcjonowania ani wyposażenia punktu. Na te aspekty wyraźniej oddziałuje lokalizacja miejsca ze sprzętem komputerowym.

Z odpowiedzi udzielanych przez respondentów wynika, że wszystkie punkty wyposażone w sprzęt komputerowy do użytku mieszkańców JST, które zlokalizowane są w szkołach działają dzięki finansowaniu ze środków publicznych. Analogiczna sytuacja ma miejsce w przypadku świetlic. Natomiast jeśli chodzi o punkty znajdujące się w Urzędach Gmin/Miast, ośrodkach sportu i rekreacji, klubach seniora, domach kultury oraz bibliotekach to część z nich oprócz środków publicznych otrzymuje także środki z grantów, a w przypadku tych zlokalizowanych w urzędach i OSP także ze środków prywatnych.

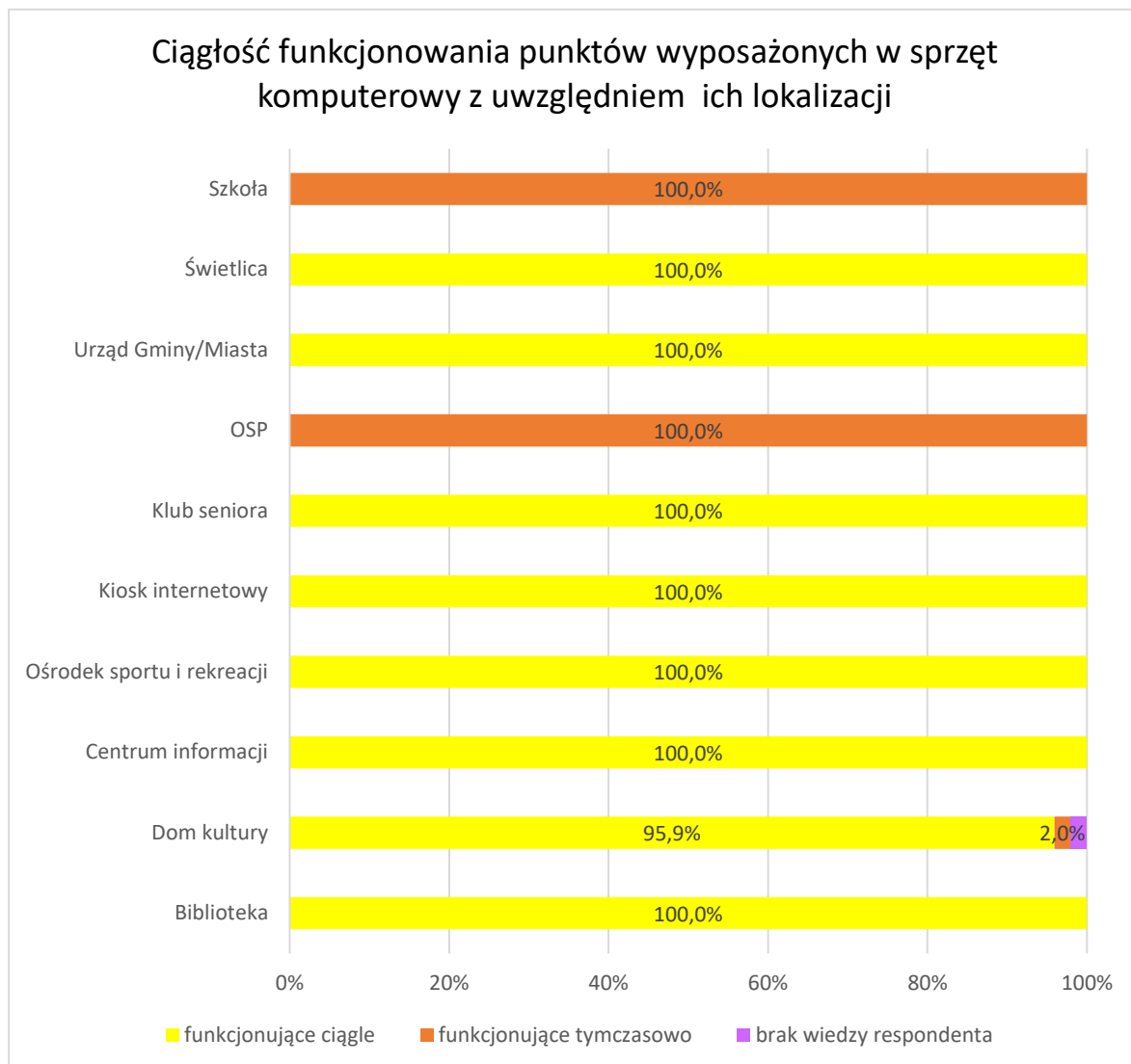
Wykres 11 Sposób finansowania miejsca wyposażonego w sprzęt komputerowy do użytku mieszkańców gminy w uwzględnieniu lokalizacji miejsca

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=212

Ponadto z odpowiedzi udzielonych przez respondentów wynika, że wszystkie punkty zlokalizowane w szkołach i na terenie OSP działają jedynie tymczasowo. Przy interpretowaniu rozkładu odpowiedzi trzeba wziąć pod uwagę brak równoliczności porównywanych sub-grup oraz bardzo niską liczebność części z nich, stąd nie należy ekstrapolować uzyskanych wyników a w szczególności odnosić ich do wszystkich punktów funkcjonujących w szkołach i na terenie OSP. Generalnie odpowiedzi udzielane przez badanych pozwalają stwierdzić, że zdecydowana większość ogólnodostępnych punktów ze sprzętem komputerowym funkcjonujących na terenie badanych gmin jest inicjatywą stałą (98,1% tj. 208 punktów). Miejsca ze sprzętem komputerowym, które istnieją jedynie tymczasowo ogółem stanowią 1,5% wszystkich punktów w tym jeden punkt działający w szkole oraz jeden punkt działający na terenie OSP.

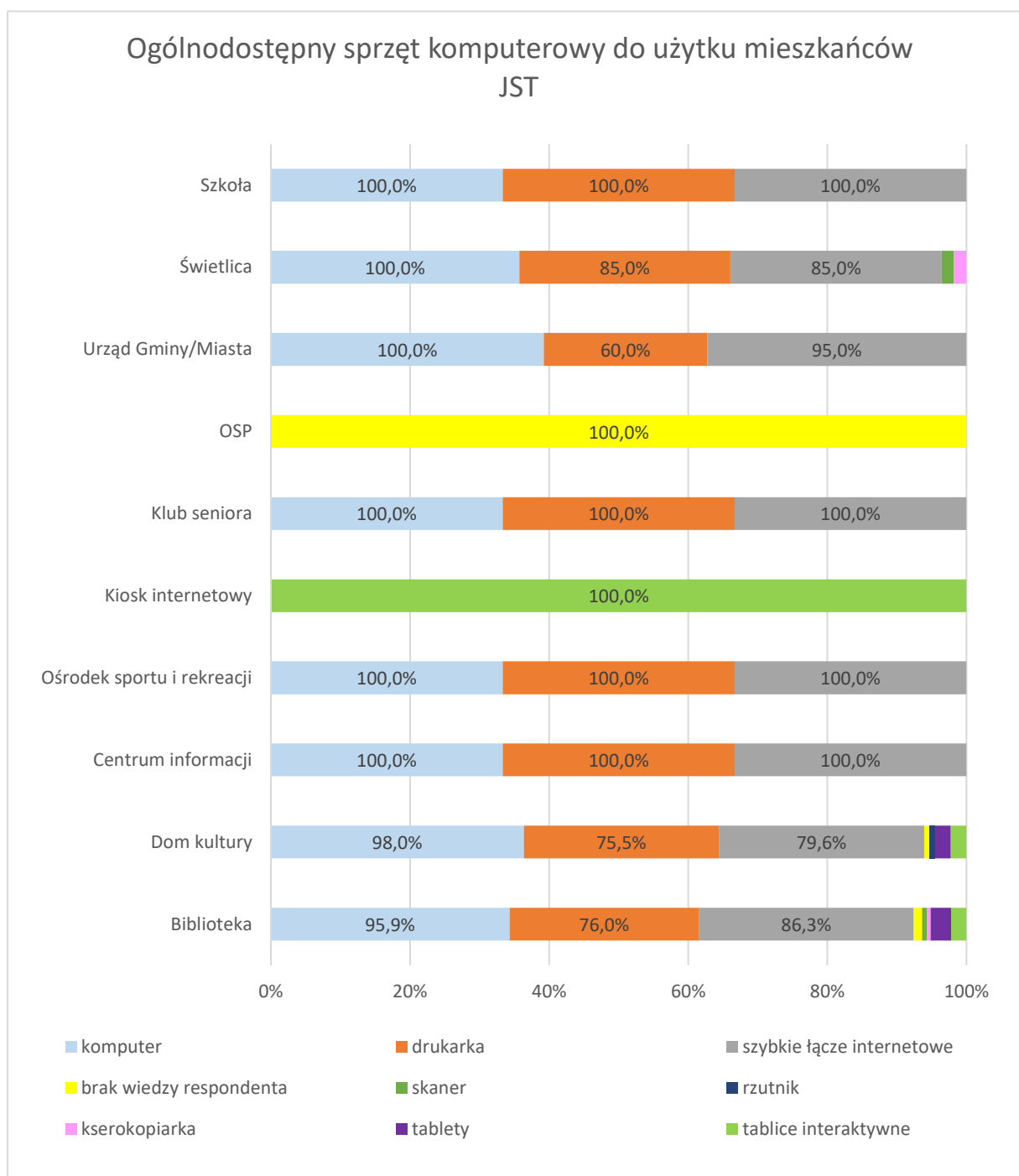
Wykres 12 Ciągłość funkcjonowania miejsca wyposażonego w sprzęt komputerowy do użytku mieszkańców JST z w uwzględnieniem lokalizacji miejsca

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=212

Najpowszechniejszym wyposażeniem ogólnodostępnych miejsc, w których mieszkańcy gminy lub powiatu mogą skorzystać ze sprzętu komputerowego są komputery, drukarki oraz szybkie łącze internetowe. Część miejsc działających na terenie świetlic, bibliotek oraz domów kultury dysponuje także rzutnikami, tablicami interaktywnymi oraz tabletami.

Wykres 13 Ogólnodostępny sprzęt komputerowy do dyspozycji mieszkańców JST z uwzględnieniem jego lokalizacji

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=212

Ważnym aspektem, który należy wziąć pod uwagę dokonując diagnozy aktualnych form przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu dorosłych mieszkańców gmin jest określenie, czy na terenie gmin funkcjonują miejsca aktywizacji, które prowadzą działania skierowane do osób dorosłych.

Z informacji przekazanych przez respondentów wynika, że w na terenie wszystkich objętych badaniem typów gmin funkcjonują miejsca aktywizacji dorosłych mieszkańców. Najwięcej tego typu miejsc zdaje się działać w miastach na prawach powiatu. Jednak z największą dywersyfikacją rodzaju podmiotów prowadzących tego typu działalność można się spotkać w przypadku gmin miejsko-wiejskich i wiejskich.

Tabela 5 Miejsca aktywizacji osób dorosłych funkcjonujące na terenie gminy

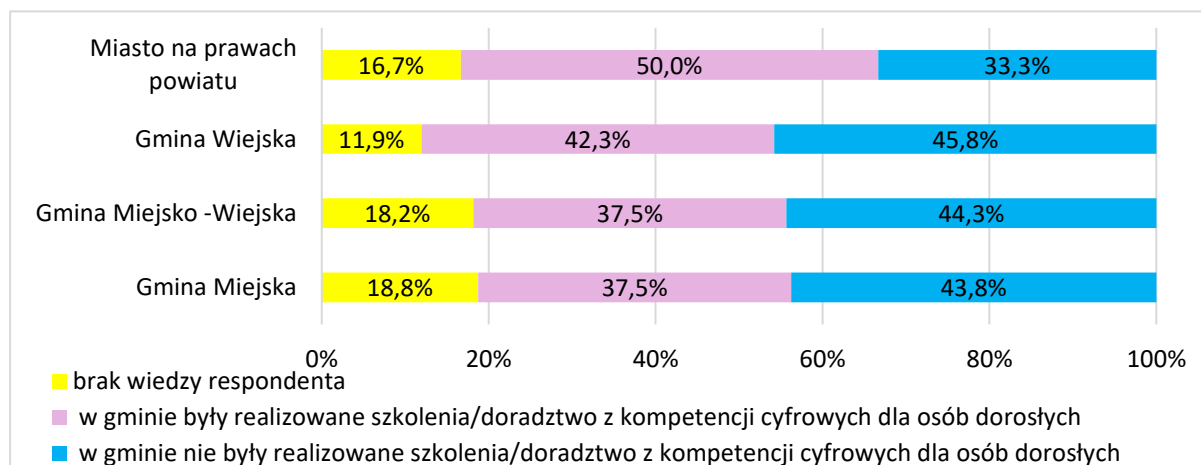
	Gmina Miejska N=32	Gmina Miejsko - Wiejska N=88	Gmina Wiejska N=201	Miasto na prawach powiatu N=12	Ogółem N=333	
	%	%	%	%	Liczebność	%
urząd gminy	0,0%	6,8%	10,0%	8,3%	27	8,1%
biblioteka	43,8%	31,8%	45,8%	50,0%	140	42,0%
GOPS (Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej)	6,3%	4,5%	3,5%	8,3%	14	4,2%
dom kultury	62,5%	77,3%	48,3%	41,7%	190	57,1%
Warsztaty Terapii Zajęciowej	3,1%	0,0%	0,0%	0,0%	1	0,3%
świetlice	0,0%	9,1%	9,0%	0,0%	26	7,8%
szkoła	0,0%	1,1%	2,0%	0,0%	5	1,5%
trudno powiedzieć	0,0%	1,1%	1,0%	0,0%	3	0,9%
koła gospodyń wiejskich	0,0%	0,0%	1,0%	0,0%	2	0,6%
klub seniora	9,4%	4,5%	4,0%	16,7%	17	5,1%
kino	3,1%	0,0%	0,0%	0,0%	1	0,3%
Brak w gminie takiego miejsca	0,0%	0,0%	0,5%	8,3%	2	0,6%
centra aktywności lokalnej	0,0%	0,0%	0,0%	8,3%	1	0,3%

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=333

Jeśli chodzi zaś o to, czy w gminie były prowadzone szkolenie lub doradztwo, którego przedmiotem był rozwój kompetencji cyfrowych mieszkańców, to nie obserwuje się istotnych różnic w tym zakresie między typami gmin. Warto jednak mieć na uwadze, że nieco wyższy odsetek wskazań świadczących o realizowaniu tego typu wsparcia odnotowano w przypadku miast na prawach powiatu, kształtował się na poziomie 50,0%. Dodatkowo biorąc pod uwagę relatywnie wysoki odsetek odpowiedzi świadczących o braku wiedzy respondenta można wnioskować, że jeśli chodzi o oferowanie mieszkańcom

szkoleń/doradztwa, w tym zakresie istnieje pewna luka w działaniach ukierunkowanych na przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu.

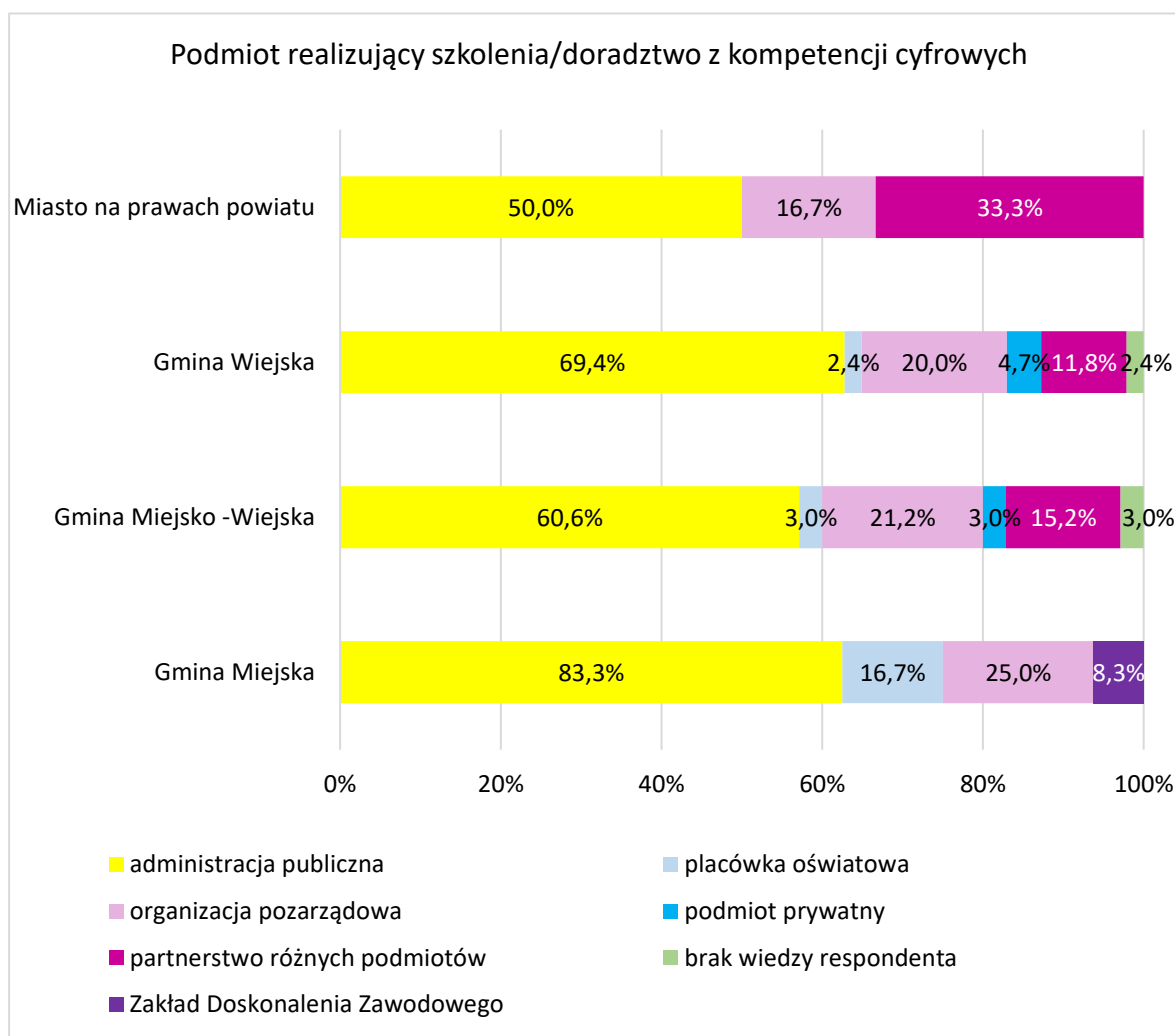
Wykres 14 Realizacja szkoleń/doradztwa z kompetencji cyfrowych na terenie gminy

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=333

Okazuje się, że udział administracji publicznej w tego typu działaniach miał miejsce w przypadku 22,7%-31,3% gmin w zależności od typu gminy. Mimo to, to właśnie administracja publiczna w porównaniu do innych podmiotów była wymieniana najczęściej jako podmiot realizujący szkolenia/doradztwo z zakresu kompetencji cyfrowych. W przypadku gmin miejskich obserwuje się relatywnie większe zaangażowanie placówek oświatowych w tego rodzaju działania szkoleniowe i doradcze. Z kolei w przypadku miast na prawach obserwuje się relatywnie częstszy udział partnerstw różnych podmiotów przy organizacji wsparcia szkoleniowego/doradczego z zakresu kompetencji cyfrowych. Warto również dodać, że porównywalny udział odpowiedzi wskazujących na zaangażowanie organizacji pozarządowych odnotowano we wszystkich typach gmin.

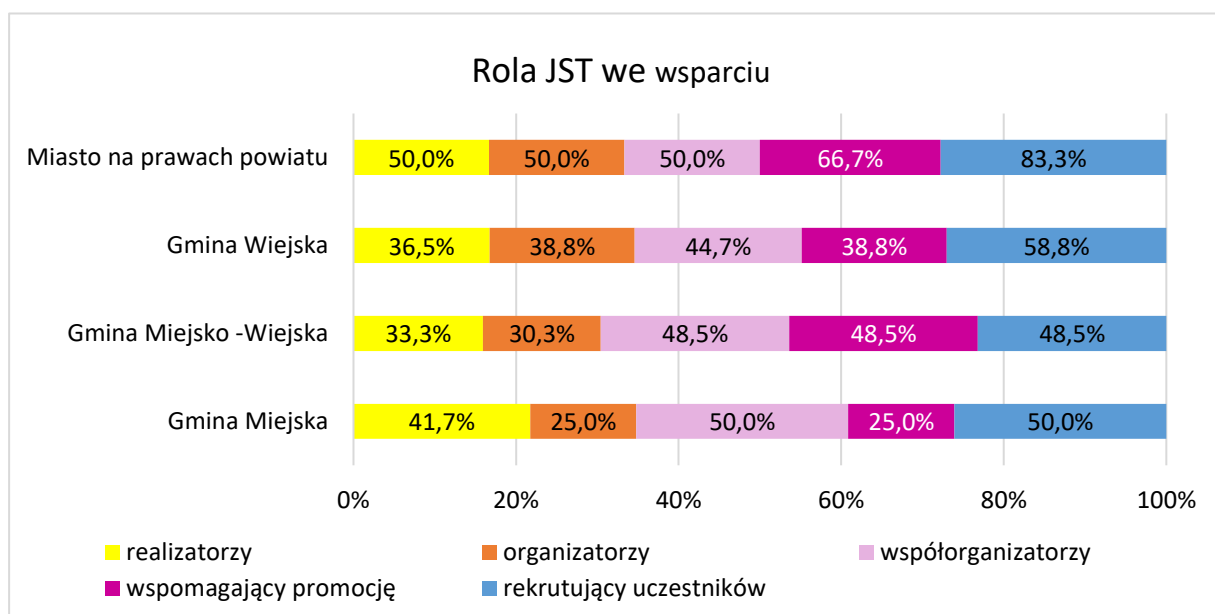
Wykres 15 Podmiot realizujący szkolenia/doradztwo z kompetencji cyfrowych na terenie gminy

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=136

Z największą dywersyfikacją ról JST w prowadzonych działaniach szkoleniowo-doradczych z zakresu kompetencji cyfrowych ma się do czynienia w przypadku miast na prawach powiatu i jest ona istotnie większa w porównaniu do pozostałych typów gmin. W przypadku ponad 83,0% miast na prawach powiatu, w których realizowano szkolenia/doradztwo z obszaru kompetencji cyfrowych to samorząd odpowiadał za rekrutację uczestników do udziału w prowadzonych działaniach. Ponadto to samorząd miast na prawach powiatu relatywnie częściej zaangażowane były w promocję odbywających się szkoleń i doradztwa - 66,7% wskazań na tę rolę JST w grupie respondentów reprezentujących miasta na prawach powiatu.

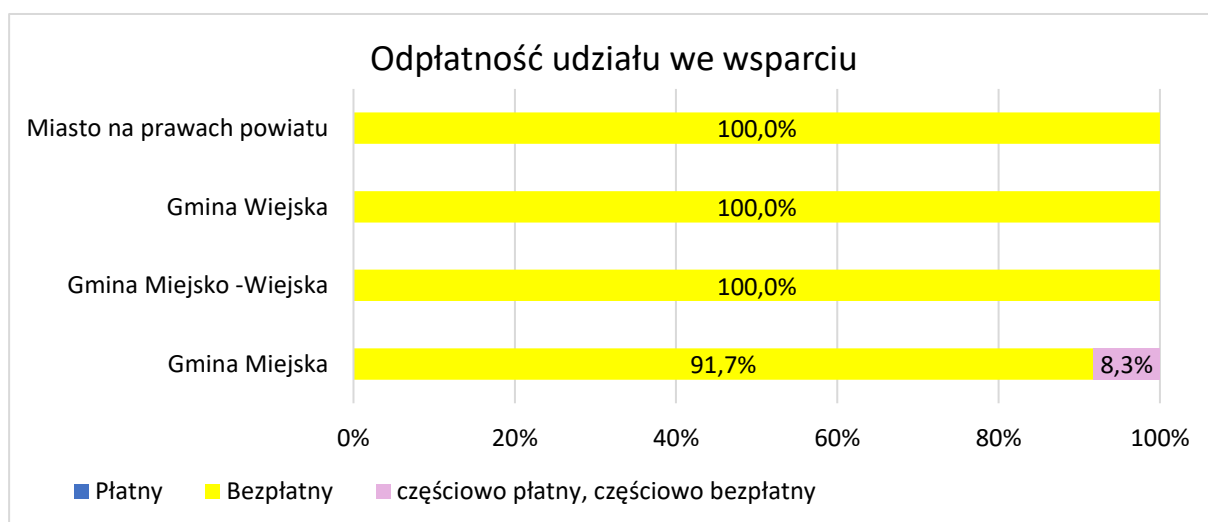
Wykres 16 Rola JST w szkoleniach/doradztwie z zakresu kompetencji cyfrowych mieszkańców.

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=136

Prowadzone dla mieszkańców wsparcie w postaci szkoleń czy doradztwa w zakresie kompetencji cyfrowych charakteryzowało się brakiem odpłatności. Jedynie w przypadku gminy miejskiej pojawiły się odpowiedzi świadczące o tym, że wsparcie było częściowo płatne, jednak częściowa odpłatność dotyczyła niewielkiego odsetka gmin miejskich, na terenie których prowadzono wsparcie doradcze/szkoleniowe w obszarze kompetencji cyfrowych - wyniósł 8,3%.

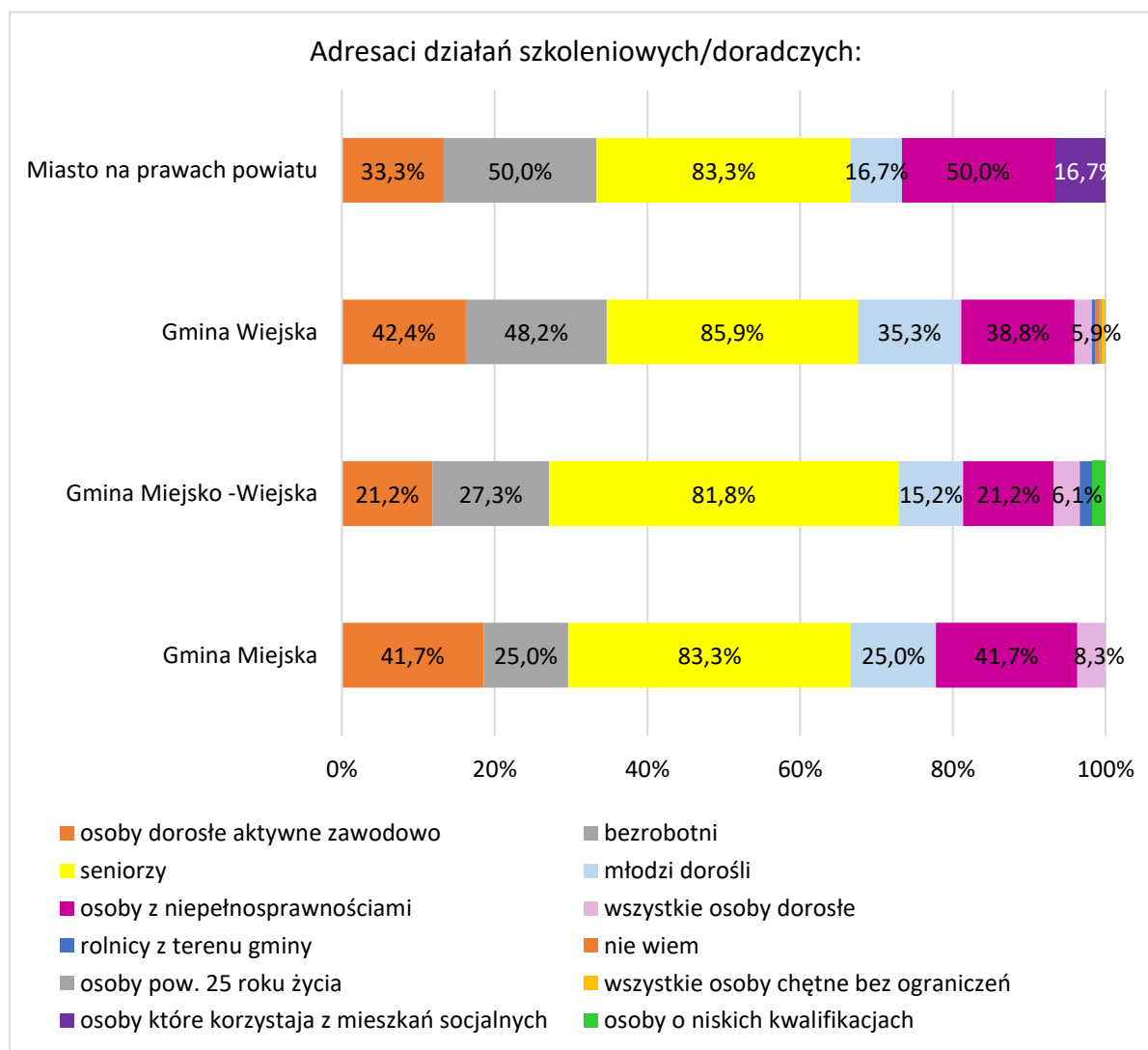
Wykres 17 Odpłatność udziału w szkoleniach/doradztwie z kompetencji cyfrowych dla mieszkańców

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=136

W przypadku wszystkich typów gmin, głównymi adresatami wsparcia doradczo-szkoleniowego ukierunkowanego na podnoszenie kompetencji cyfrowych byli seniorzy (między 81,8%-85,9% wskazań, ogółem 84,6%), dalej bezrobotni oraz osoby dorosłe aktywne zawodowo, kolejno ogółem wszystkie osoby dorosłe 41,2% oraz 36,8%.

Wykres 18 Adresaci działań szkoleniowych/doradczych z kompetencji cyfrowych dla osób dorosłych prowadzone na terenie JST

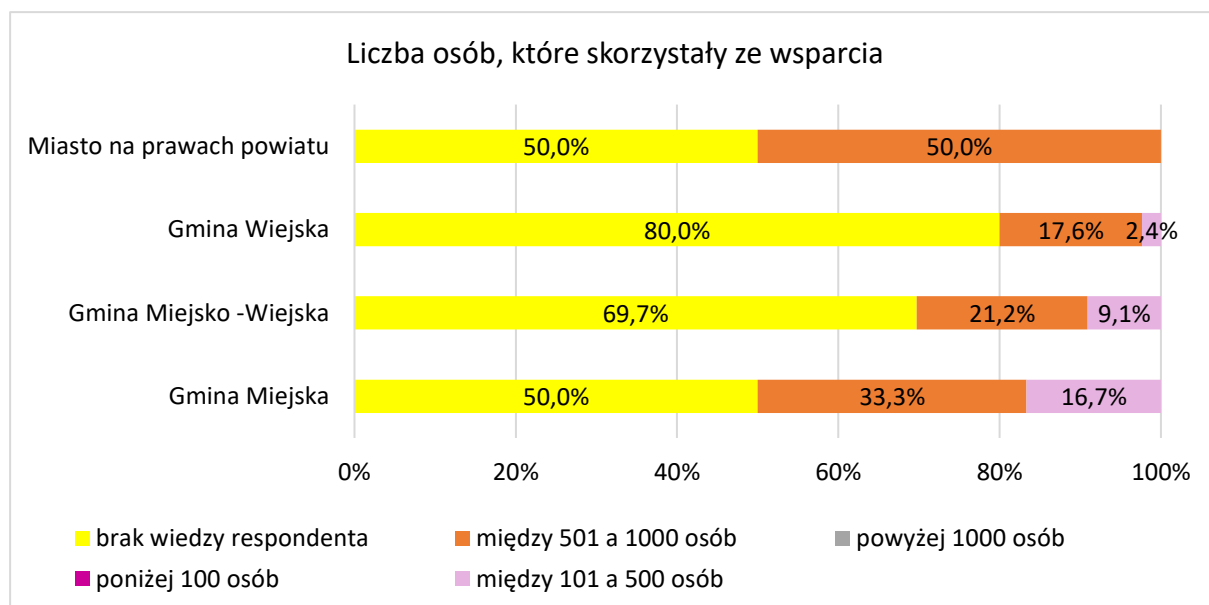

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=136

Zdecydowana większość respondentów pochodzących z gmin na terenie, których prowadzone było wsparcie szkoleniowe/doradcze dla mieszkańców z zakresu kompetencji cyfrowych nie potrafiła określić, ilu mieszkańców gminy skorzystało z prowadzonych działań doradczych i szkoleniowych. Natomiast drugą co do częstości wskazań odpowiedzią, była ta świadcząca o tym, że ze wsparcia ukierunkowanego na podnoszenie kompetencji cyfrowych

skorzystało od 501-1000 osób. Odsetek wskazań różnił się w zależności od typu gminy i wynosił 50,0% dla miast na prawach powiatu, 33,3% dla gmin miejskich, 21,2% dla miejsko-wiejskich oraz 17,6% dla wiejskich. W przypadku wsparcia, którego grupa uczestników liczyła od 101 do 500 osób wystąpiła odwrotna tendencja tj. odsetek ten był najwyższy dla miast na prawach powiatu (50% wskazań na tę odpowiedź), i odpowiednio kolejno niższy dla gmin miejskich (33,3% wskazań), miejsko-wiejskich (21,2% wskazań), wiejskich (17,6% wskazań).

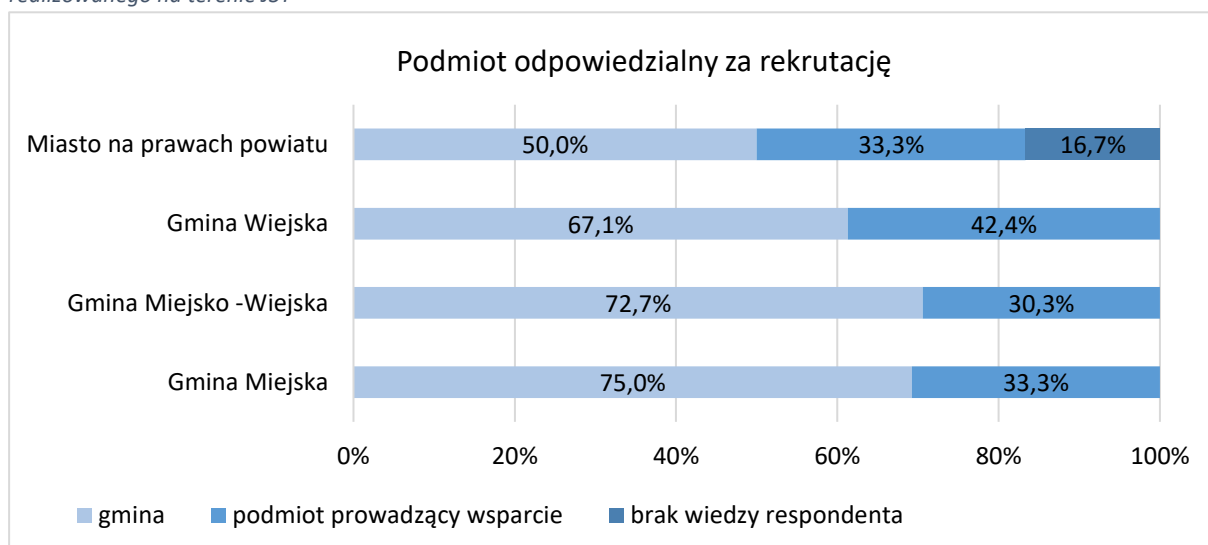
Wykres 19 Liczba mieszkańców korzystających ze wsparcia szkoleniowego/doradczego z zakresu kompetencji cyfrowych

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=136

Warty dokładniejszego rozpoznania wydaje się fakt, że to gminy miejskie w większym stopniu angażowały się w rekrutowanie uczestników prowadzonych szkoleń i doradztwa. Wydaje się to wynikać z tego, że w przypadku tego typu gmin to administracja publiczna relatywnie częściej pełniła rolę organizatora wsparcia ukierunkowanego na podnoszenie kompetencji cyfrowych mieszkańców.

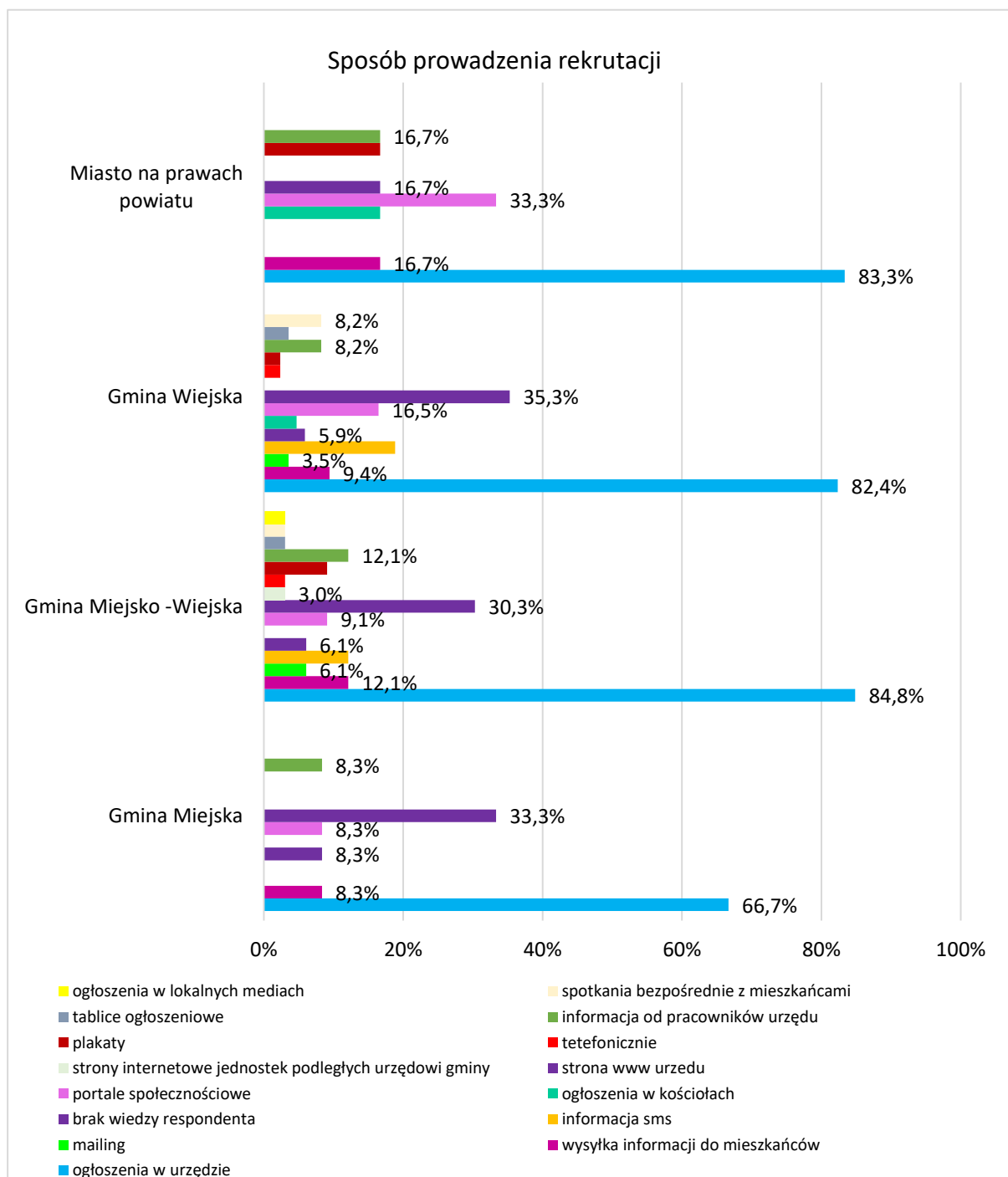
Wykres 20 Podmiot odpowiedzialny za rekrutację uczestników wsparcia szkoleniowego/doradczego z kompetencji cyfrowych realizowanego na terenie JST

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=136

Jeśli chodzi o to, w jaki sposób gminy prowadzą rekrutację - jakie kanały informacyjne wykorzystują prowadząc działania informacyjno-promocyjne mające na celu dotarcie do potencjalnych uczestników wsparcia, to najpowszechniej wykorzystuje się do tego plakaty wieszane na terenie urzędu gminy/miasta, w dalszej kolejności bezpośrednie przesyłanie informacji o prowadzonym wsparciu mieszkańcom i informacje zamieszczane na stronach internetowych urzędów. W przypadku miast na prawach powiatu relatywnie częściej za medium przekazu informacji służą portale społecznościowe. Odsetki wskazań wszystkich sposobów rekrutacji z uwzględnieniem typu gminy ilustruje zamieszczony poniżej wykres.

Wykres 21 Sposób rekrutacji mieszkańców do udziału we wsparciu szkoleniowym/doradczym z zakresy kompetencji cyfrowych.

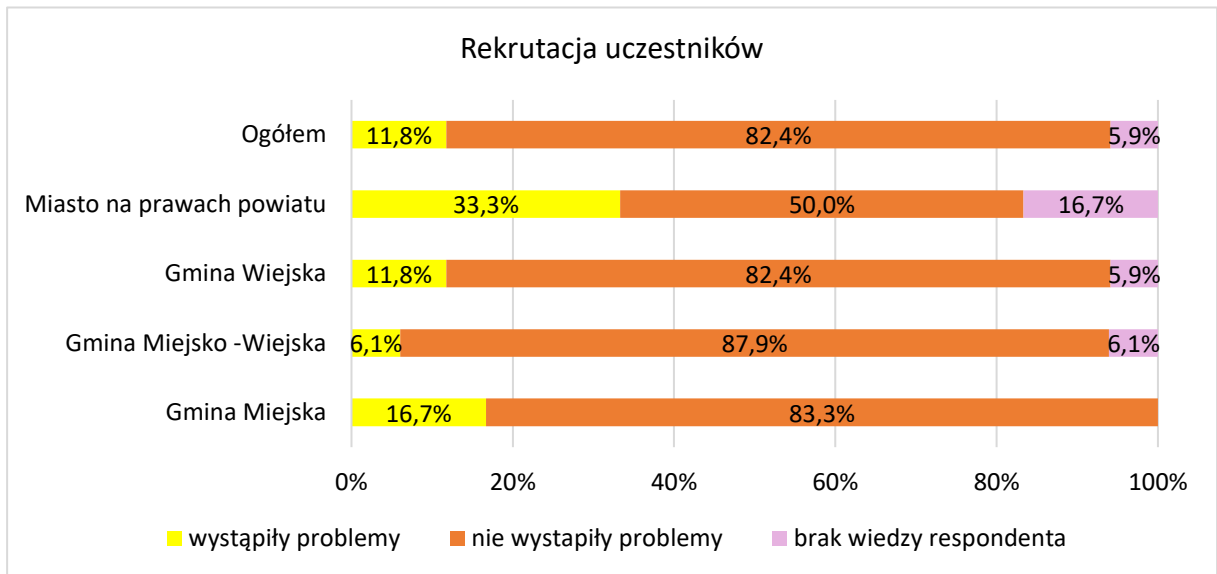

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=136

Większość z ankietowanych przedstawicieli JST, w których to władze samorządowe prowadziły rekrutację na szkolenia/doradztwo z zakresu kompetencji cyfrowych - 82,4%, nie wskazywało żeby w trakcie rekrutacji występowały problemy. W tej grupie, w zależności od

typu gminy odsetek respondentów, którzy stwierdzali występowanie trudności kształtował się na poziomie od 6,1% dla gmin miejsko-wiejskich do 33,3% dla miast na prawach powiatu, jednak w sumie stanowił niespełna 12% wszystkich przebadanych przedstawicieli gmin prowadzących rekrutację mieszkańców do udziału w szkoleniach/doradztwie z obszaru kompetencji cyfrowych.

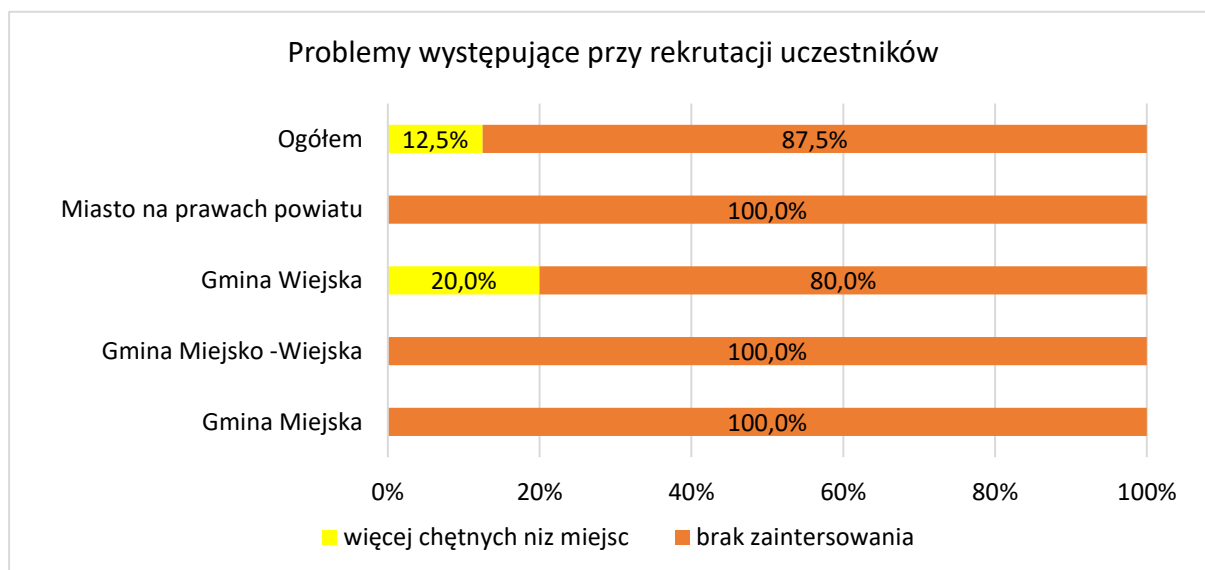
Wykres 22 Przebieg rekrutacji uczestników do wsparcia szkoleniowego/doradczego z kompetencji cyfrowych realizowanego na terenie JST

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=136

Większość spośród ankietowanych, którzy wskazali na wystąpienie utrudnień przy rekrutacji mieszkańców tj. 80,0% z nich, jako problem określiło małe zainteresowanie skorzystaniem ze wsparcia po stronie mieszkańców. Jedynie w grupie przedstawicieli gmin wiejskich, których poproszono o to, aby wskazali jakie trudności napotkali, pojawiły się odpowiedzi świadczące o tym, że ze wsparcia skorzystać chciało więcej osób niż zaplanowano – w związku z czym zabrakło miejsc.

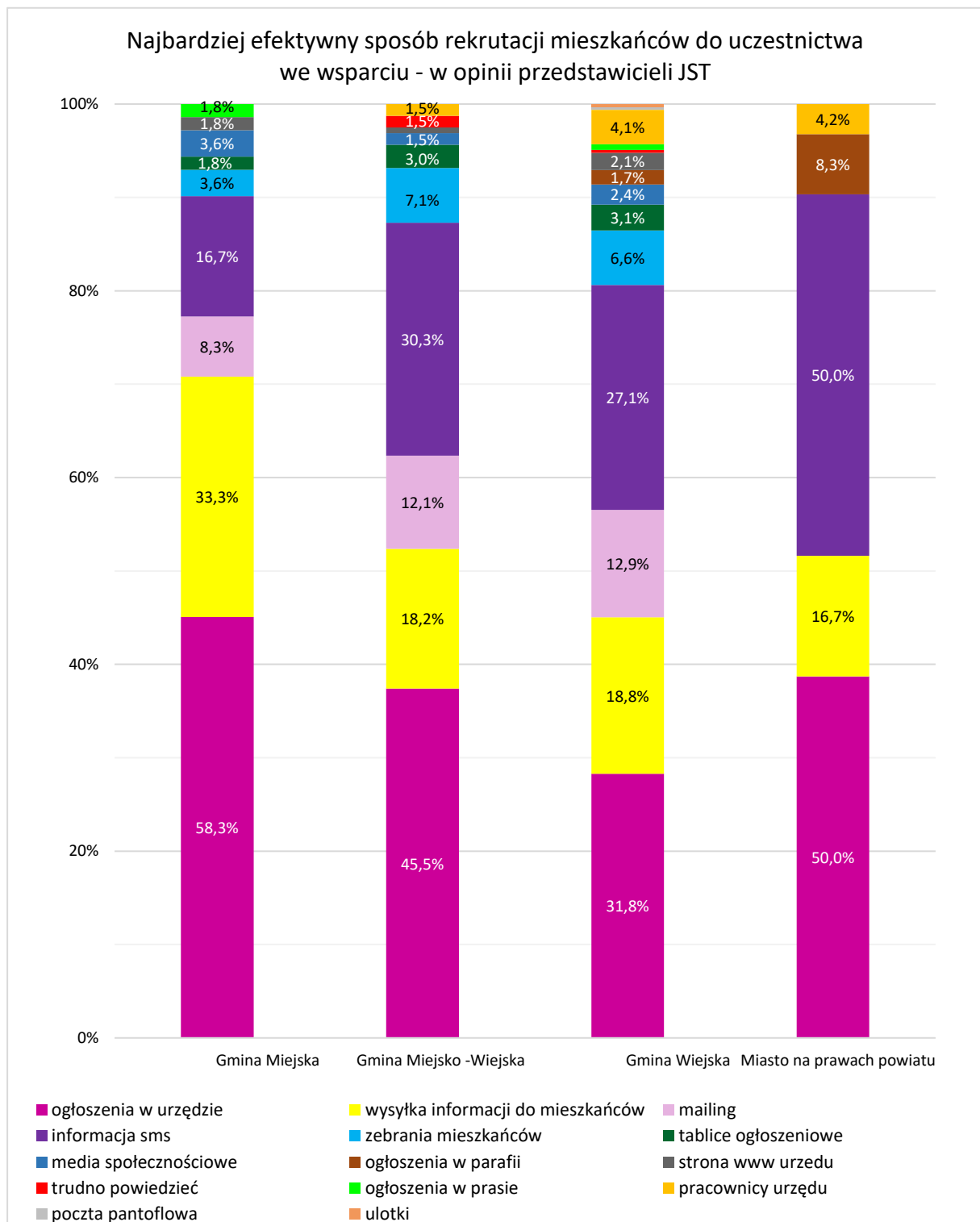
Wykres 23 Utrudnienia zidentyfikowane przy rekrutacji uczestników do wsparcia szkoleniowego/doradczego z kompetencji cyfrowych realizowanego na terenie JST

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=16

W ocenie przedstawicieli gmin w których to administracja publiczna odpowiedzialna była za prowadzenie rekrutacji uczestników do realizowanych szkoleń/doradztwa z kompetencji cyfrowych, najskuteczniejszym sposobem pozyskiwania uczestników okazały się być ogłoszenia w urzędzie (38,2% wskazań ogółem), dalej przesłanie informacji mieszkańcom pocztą tradycyjną (27,9% wskazań ogółem) oraz przesłanie mieszkańcom informacji sms-em (19,9% wskazań ogółem). W przypadku najczęściej wskazywanych form rekrutacji, nie wystąpiły istotne różnice na poziomie typu gminy.

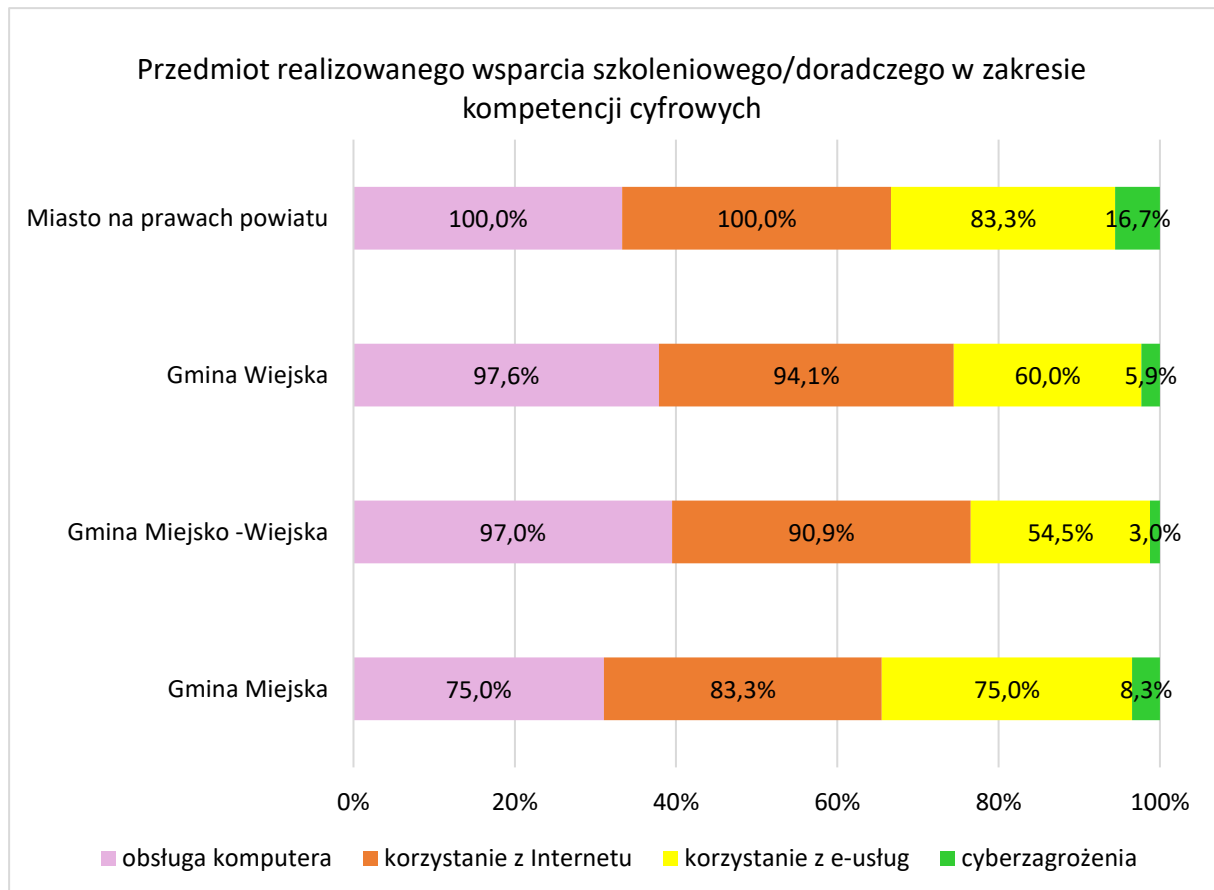
Wykres 24 Najbardziej efektywny sposób rekrutacji mieszkańców do udziału w szkoleniach/doradztwie z kompetencji cyfrowych – w opinii przedstawicieli JST

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=136

Przedmiotem realizowanych szkoleń/doradztwa z zakresu kompetencji cyfrowych, w przeważającej większości było korzystanie z komputera, wskazało na nie 95,6% badanych. Zdecydowana większość obejmowała także kwestię korzystania z internetu oraz e-usług, te odpowiedzi wskazywało kolejno 92,6% i 61,0% przedstawicieli JST, których zapytano o zakres tematyczny prowadzonych szkoleń i doradztwa. Szczegółowy rozkład odpowiedzi przedstawiono na wykresie:

Wykres 25 Przedmiot szkoleń/doradztwa z kompetencji cyfrowych prowadzonych na dla mieszkańców JST

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=136

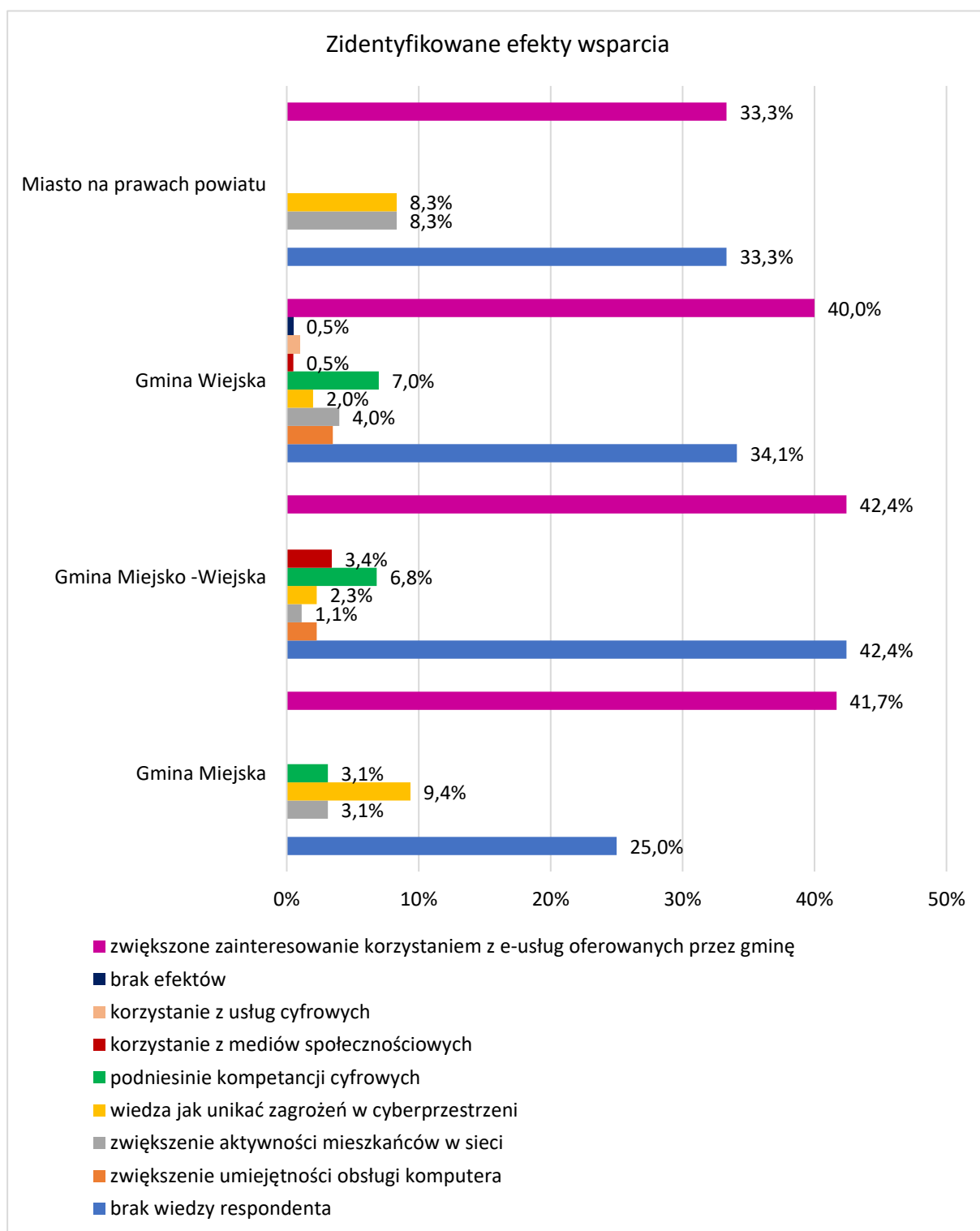
Jeśli chodzi natomiast o osiągnięte efekty prowadzonych szkoleń/ doradztwa ukierunkowanych na podnoszenie kompetencji cyfrowych mieszkańców, to najczęściej wskazywanym przez ankietowanych rezultatem okazał się być wzrost zainteresowania e-usługami oferowanymi przez gminę:

- 1) Wśród przedstawicieli miast na prawach powiatu, w których prowadzono szkolenia doradztwo z kompetencji cyfrowych odsetek wskazań wyniósł 33,3%.

- 2) Wśród przedstawicieli gmin wiejskich w których prowadzono szkolenia doradztwo z kompetencji cyfrowych odsetek wskazań wyniósł 40,0%.
- 3) Wśród przedstawicieli gmin miejsko-wiejskich w których prowadzono szkolenia doradztwo z kompetencji cyfrowych odsetek wskazań wyniósł 42,4%.
- 4) Wśród przedstawicieli gmin miejskich w których prowadzono szkolenia doradztwo z kompetencji cyfrowych odsetek wskazań wyniósł 41,7%.

Należy jednak zauważyć, że relatywnie wysoki odsetek z badanych udzielił odpowiedzi świadczącej o braku wiedzy na temat efektów uzyskanych dzięki wsparciu/doradztwu z kompetencji cyfrowych skierowanego do mieszkańców gmin. W sumie odpowiedź „nie wiem” była wskazywana przez 35,3% respondentów, którym zadano pytania o efekty realizowanych na terenie gminy wsparcia/doradztwa z zakresu kompetencji cyfrowych, których odbiorcami byli mieszkańcy gmin. Jednak bardzo niski odsetek udzielił odpowiedzi świadczącej o braku efektu realizowanego wsparcia szkoleniowego/doradczego, w sumie jedynie 0,3%

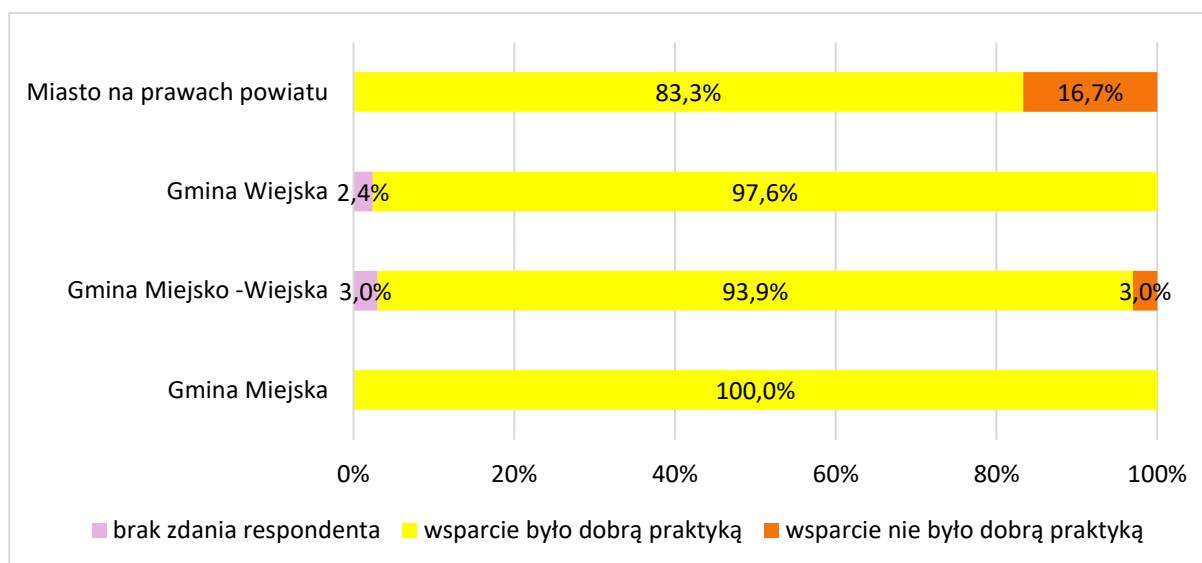
Wykres 26 Efekty szkoleń/doradztwa z zakresu kompetencji cyfrowych realizowanych na terenie JST

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=136

Należy również zwrócić uwagę, że zdecydowana większość – w sumie 96,3% respondentów reprezentujących gminy, w których szkolenia/doradztwo z kompetencji cyfrowych było prowadzone, dotychczas realizowane wsparcie postrzega jako dobrą praktykę. Najwyższy odsetek respondentów, którzy działań tych nie postrzegają w kategorii dobrych praktyk wystąpił w grupie przedstawicieli miast na prawach powiatu – 16,7% wskazań. Ponadto to przedstawiciele tego typu JST stanowili 50,0% wszystkich respondentów, dla których realizowane do tej pory szkolenia/doradztwo z kompetencji cyfrowych nie mieści się w kategorii dobrych praktyk.

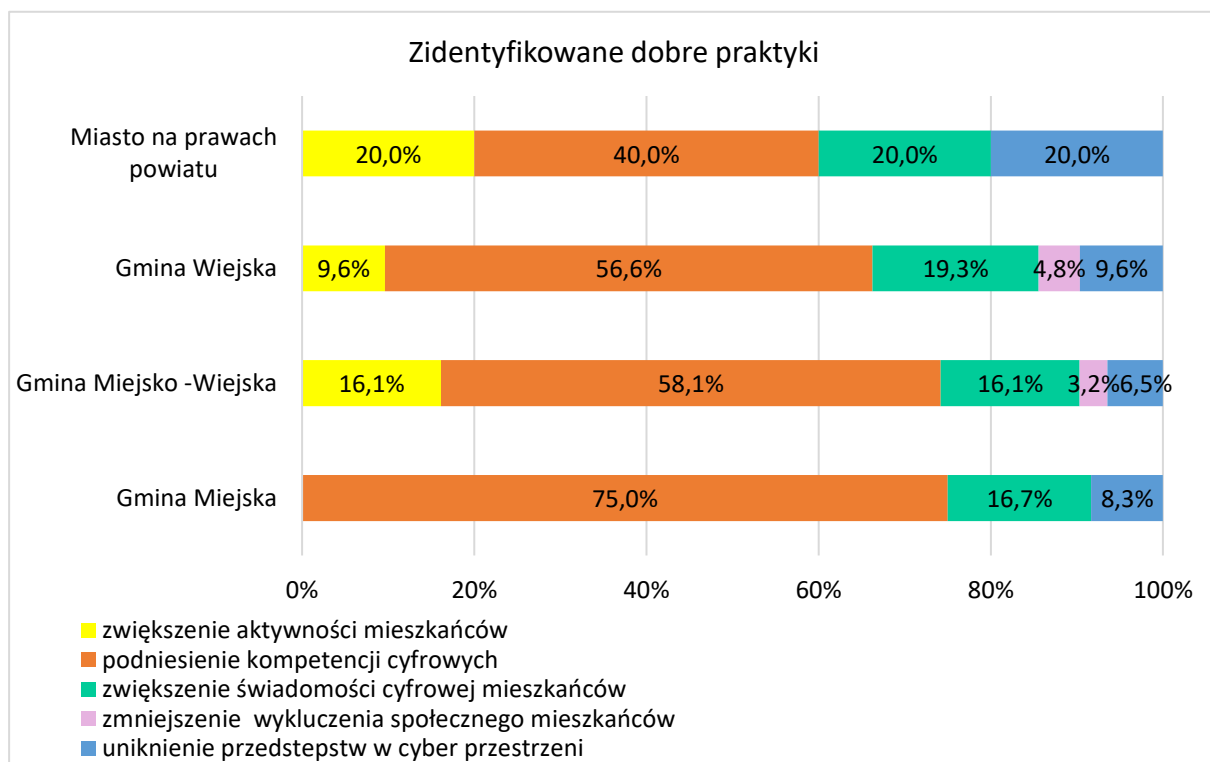
Wykres 27 Ocena realizowanych szkoleń/doradztwa z kompetencji cyfrowych w kategoriach dobrej praktyki

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=136

Ci z ankietyowanych, którzy ocenili realizowane szkolenia/doradztwo z kompetencji cyfrowych w kategorii dobrej praktyki, jako uzasadnienie swojej oceny wskazywali najczęściej, że działania skutkowały podniesieniem kompetencji cyfrowych mieszkańców - ogółem 58,0% wskazań.

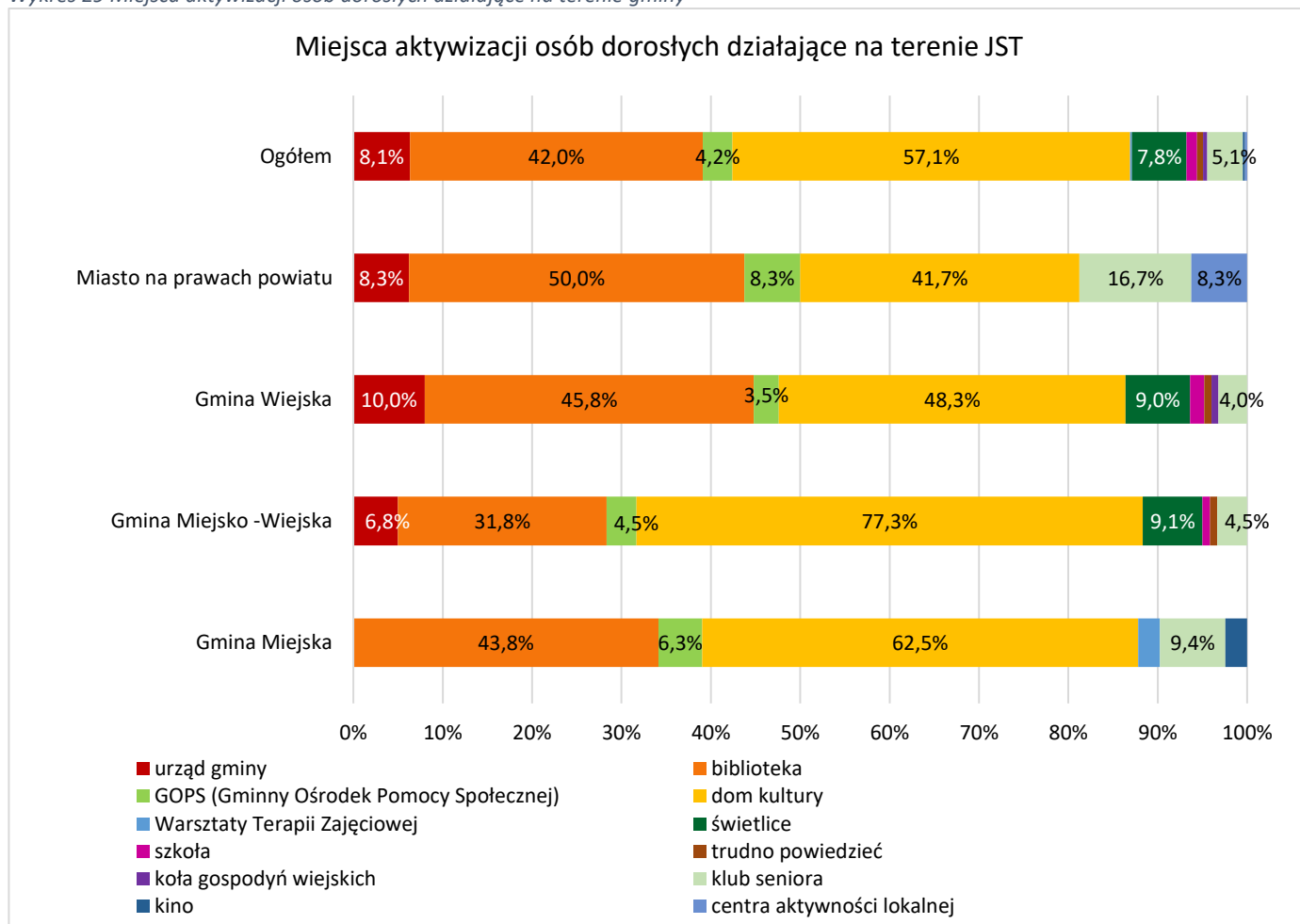
Wykres 28 Efekty dobrych praktyk zidentyfikowane przy realizacji szkoleń/doradztwa z kompetencji cyfrowych dla mieszkańców JST

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=136

Na terenie wszystkich objętych badaniem typów gmin funkcjonują miejsca aktywizujące osoby dorosłe. Ze zgromadzonych danych wynika, że najczęściej tego typu rolę pełnią domy kultury oraz biblioteki. Ankietowani przedstawiciele JST reprezentujący każdą z grup wskazywali na te placówki najczęściej: dom kultury wskazało ogółem 57,1% badanych, a bibliotekę 42,0%.

Wykres 29 Miejsca aktywizacji osób dorosłych działające na terenie gminy

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy , N=136

Z analizy rozkładu odpowiedzi wynika, że zdecydowanie rzadziej badani wskazywali na placówki inne niż domy kultury i biblioteki, odsetek wskazań któregośkolwiek z pozostałych podmiotów nie przekroczył 8,0%. Warto zaznaczyć, że w przypadku miast na prawach powiatu udział wskazań świetlicy jako miejsca aktywizacji dorosłych mieszkańców był istotnie niższy niż dla gmin wiejskich, miejsko-wiejskich oraz miejskich.

Sposób organizacji KRC

W celu identyfikacji zasobów, którymi dysponują JST, a które mogłyby zostać wykorzystane na potrzeby prowadzenia dalszych działań na rzecz podnoszenia kompetencji cyfrowych, przedstawiciele JST pytano o wskazanie potencjalnych lokalizacji KRC. Z założenia bowiem Klub Rozwoju Cyfrowego ma być inicjatywą działającą przy istniejących już instytucjach

gminnych. To gmina podejmować będzie decyzję o miejscu działania KRC, po analizie własnych zasobów i potencjału konkretnych instytucji.

W związku z powyższym ankietowanych przedstawicieli JST poproszono o wskazania instytucji, gdzie gmina mogłaby realizować działania w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych dorosłych mieszkańców. Respondenci mieli uzasadnić, dlaczego wskazali konkretną instytucję – jaki potencjał ona posiada, określić jakie wsparcie powinno zostać udzielone instytucji. Ponadto zbierano informacje na temat poziomu dostosowania konkretnych instytucji do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Rozkład udzielanych przez przedstawicieli gmin odpowiedzi przedstawiono w zamieszczonej dalej tabeli:

Tabela 6 Potencjalne miejsce realizacji działań ukierunkowanych na rozwój kompetencji cyfrowych dorosłych mieszkańców

		Gmina Miejska	Gmina Miejsko - Wiejska	Gmina Wiejska	Miasto na prawach powiatu	Ogółem
biblioteka		N=14	N=28	N=92	N=6	N=140
czynniki sprzyjające - biblioteka	posiadanie odpowiedniego lokalu	78,6%	89,3%	97,8%	66,7%	92,9%
	dostępność sprzętu komputerowego	64,3%	75,0%	80,4%	50,0%	76,4%
	wykształcona kadra	7,1%	35,7%	42,4%	33,3%	37,1%
	potencjał rozwojowy instytucji	28,6%	57,1%	47,8%	66,7%	48,6%
	dobra lokalizacja	14,3%	0,0%	1,1%	0,0%	2,1%
dostosowanie - biblioteka	dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	85,7%	71,4%	67,4%	83,3%	70,7%
	nie dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	14,3%	25,0%	32,6%	16,7%	28,6%
	brak wiedzy respondenta	0,0%	3,6%	0,0%	0,0%	0,7%
potrzeby w zakresie wsparcia - biblioteka	Koszty zakupu sprzętu i licencji / oprogramowania	100,0%	89,3%	93,5%	100,0%	93,6%
	koszty personelu	85,7%	89,3%	89,1%	100,0%	89,3%
	koszty adaptacji na potrzeby OZN - osób z niepełnosprawnościami	50,0%	53,6%	53,3%	50,0%	52,9%
	koszty działań informacyjnych i upowszechniających	71,4%	75,0%	65,2%	100,0%	69,3%
	koszty organizacyjne	71,4%	75,0%	76,1%	100,0%	76,4%
dom kultury		N=20	N=68	N=97	N=5	N=190
	posiadanie odpowiedniego lokalu	90,0%	97,1%	94,8%	80,0%	94,7%

		Gmina Miejska	Gmina Miejsko - Wiejska	Gmina Wiejska	Miasto na prawach powiatu	Ogółem
czynniki sprzyjające - dom kultury	dostępność sprzętu komputerowego	35,0%	48,5%	55,7%	20,0%	50,0%
	wykształcona kadra	15,0%	29,4%	29,9%	20,0%	27,9%
	potencjał rozwojowy instytucji	30,0%	41,2%	45,4%	40,0%	42,1%
	dobra lokalizacja	5,0%	0,0%	3,1%	0,0%	2,1%
dostosowanie - dom kultury	dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	75,0%	69,1%	79,4%	80,0%	75,3%
	nie dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	15,0%	29,4%	19,6%	20,0%	22,6%
	brak wiedzy respondenta	10,0%	1,5%	1,0%	0,0%	2,1%
potrzeby w zakresie wsparcia - dom kultury	Koszty zakupu sprzętu i licencji / oprogramowania	100,0%	95,6%	96,9%	100,0%	96,8%
	koszty personelu	100,0%	89,7%	92,8%	100,0%	92,6%
	koszty adaptacji na potrzeby OZN - osób z niepełnosprawnościami	55,0%	45,6%	45,4%	60,0%	46,8%
	koszty działań informacyjnych i upowszechniających	75,0%	73,5%	72,2%	80,0%	73,2%
	koszty organizacyjne	85,0%	72,1%	73,2%	80,0%	74,2%
GOPS		N=2	N=4	N=7	N=1	N=14
czynniki sprzyjające - GOPS	posiadanie odpowiedniego lokalu	100,0%	75,0%	100,0%	100,0%	92,9%
	dostępność sprzętu komputerowego	100,0%	50,0%	57,1%	100,0%	64,3%
	wykształcona kadra	0,0%	0,0%	28,6%	100,0%	21,4%
	potencjał rozwojowy instytucji	50,0%	50,0%	42,9%	100,0%	50,0%
	inne	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
dostosowanie - GOPS	dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	100,0%	75,0%	71,4%	100,0%	78,6%
	nie dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	0,0%	25,0%	28,6%	0,0%	21,4%
	brak wiedzy respondenta	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
potrzeby w zakresie wsparcia - GOPS	Koszty zakupu sprzętu i licencji / oprogramowania	100,0%	100,0%	85,7%	100,0%	92,9%
	koszty personelu	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

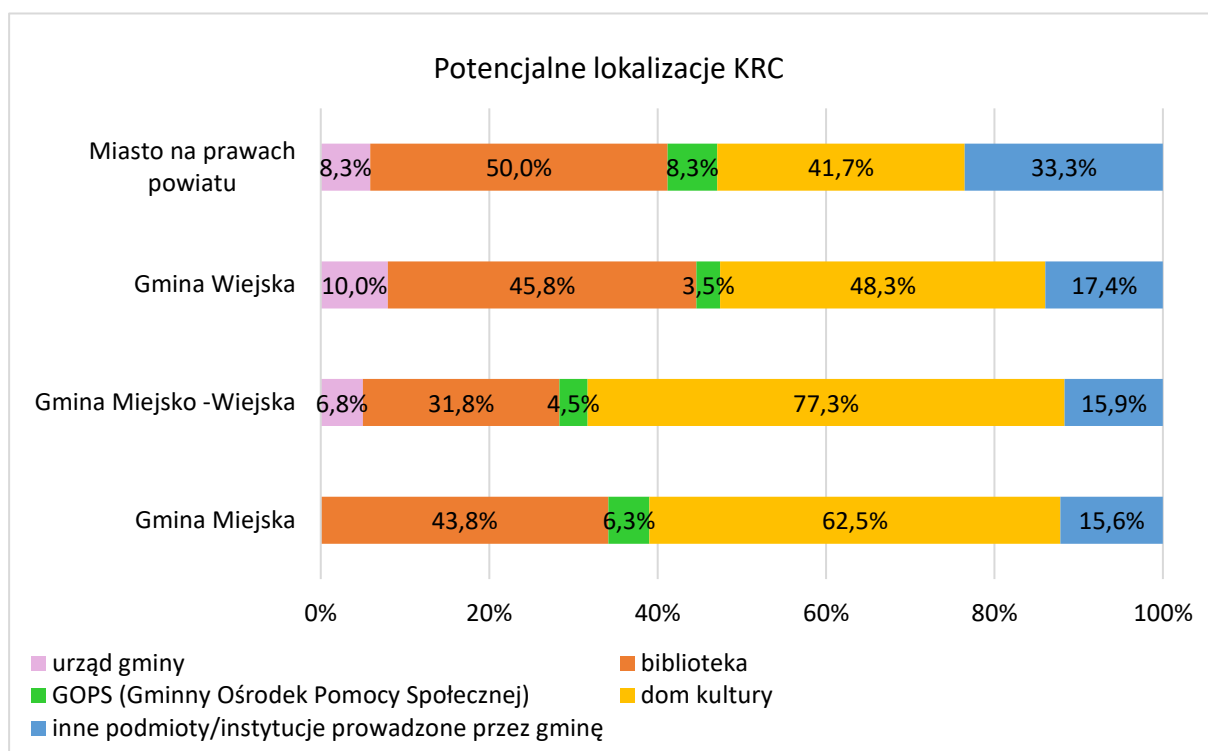
		Gmina Miejska	Gmina Miejsko - Wiejska	Gmina Wiejska	Miasto na prawach powiatu	Ogółem
	koszty adaptacji na potrzeby OZN - osób z niepełnosprawnościami	50,0%	50,0%	42,9%	0,0%	42,9%
	koszty działań informacyjnych i upowszechniających	50,0%	100,0%	85,7%	100,0%	85,7%
	koszty organizacyjne	50,0%	100,0%	100,0%	100,0%	92,9%
Urząd gminy		N=0	N=6	N=20	N=1	N=27
czynniki sprzyjające - urząd gminy	posiadanie odpowiedniego lokalu	0,0%	100,0%	80,0%	100,0%	85,2%
	dostępność sprzętu komputerowego	0,0%	50,0%	55,0%	100,0%	55,6%
	wykształcona kadra	0,0%	16,7%	60,0%	100,0%	51,9%
	potencjał rozwojowy instytucji	0,0%	33,3%	55,0%	100,0%	51,9%
	inne	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
dostosowanie - urząd gminy	dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	0,0%	83,3%	60,0%	100,0%	66,7%
	nie dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	0,0%	16,7%	40,0%	0,0%	33,3%
	brak wiedzy respondenta	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
potrzeby w zakresie wsparcia - urząd gminy	Koszty zakupu sprzętu i licencji / oprogramowania	0,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	koszty personelu	0,0%	100,0%	95,0%	100,0%	96,3%
	koszty adaptacji na potrzeby OZN - osób z niepełnosprawnościami	0,0%	83,3%	75,0%	100,0%	77,8%
	koszty działań informacyjnych i upowszechniających	0,0%	83,3%	80,0%	100,0%	81,5%
	koszty organizacyjne	0,0%	100,0%	90,0%	100,0%	92,6%
inne		N=5	N=14	N=35	N=4	N=58
czynniki sprzyjające - inne	posiadanie odpowiedniego lokalu	100,0%	92,9%	82,9%	75,0%	86,2%
	dostępność sprzętu komputerowego	60,0%	42,9%	40,0%	50,0%	43,1%
	wykształcona kadra	0,0%	14,3%	28,6%	50,0%	24,1%
	potencjał rozwojowy instytucji	0,0%	28,6%	34,3%	25,0%	29,3%
	trudno powiedzieć	0,0%	7,1%	8,6%	25,0%	8,6%

		Gmina Miejska	Gmina Miejsko - Wiejska	Gmina Wiejska	Miasto na prawach powiatu	Ogółem
dostosowanie - inne	dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	80,0%	85,7%	74,3%	75,0%	77,6%
	nie dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	20,0%	7,1%	20,0%	25,0%	17,2%
	brak wiedzy respondenta	0,0%	7,1%	5,7%	0,0%	5,2%
potrzeby w zakresie wsparcia - inne	Koszty zakupu sprzętu i licencji / oprogramowania	100,0%	92,9%	97,1%	75,0%	94,8%
	koszty personelu	80,0%	100,0%	91,4%	100,0%	93,1%
	koszty adaptacji na potrzeby OZN - osób z niepełnosprawnościami	40,0%	50,0%	62,9%	75,0%	58,6%
	koszty działań informacyjnych i upowszechniających	80,0%	100,0%	80,0%	100,0%	86,2%
	koszty organizacyjne	100,0%	100,0%	97,1%	100,0%	98,3%

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=333

Z odpowiedzi respondentów wynika, że to domy kultury i biblioteki mają największy potencjał, jeśli chodzi o organizowanie KRC. Odsetki wskazań na te instytucje były najwyższe w każdej z grup respondentów wyodrębnionej na podstawie reprezentowanego typu gminy. W przypadku gminy wiejskiej i miasta na prawach powiatu udział wskazań domu kultury kształtował się na poziomie odpowiednio 41,7% oraz 48,3%, gminy miejskiej i miejsko-wiejskiej 62,5%, oraz 77,3%. Z kolei, jeśli chodzi o odsetek wskazań na bibliotekę, to wśród przedstawicieli miast na prawach powiatu wyniósł 50,0%, gmin wiejskich 45,8%, gmin miejsko-wiejskich 32,8% oraz gmin wiejskich 43,8%.

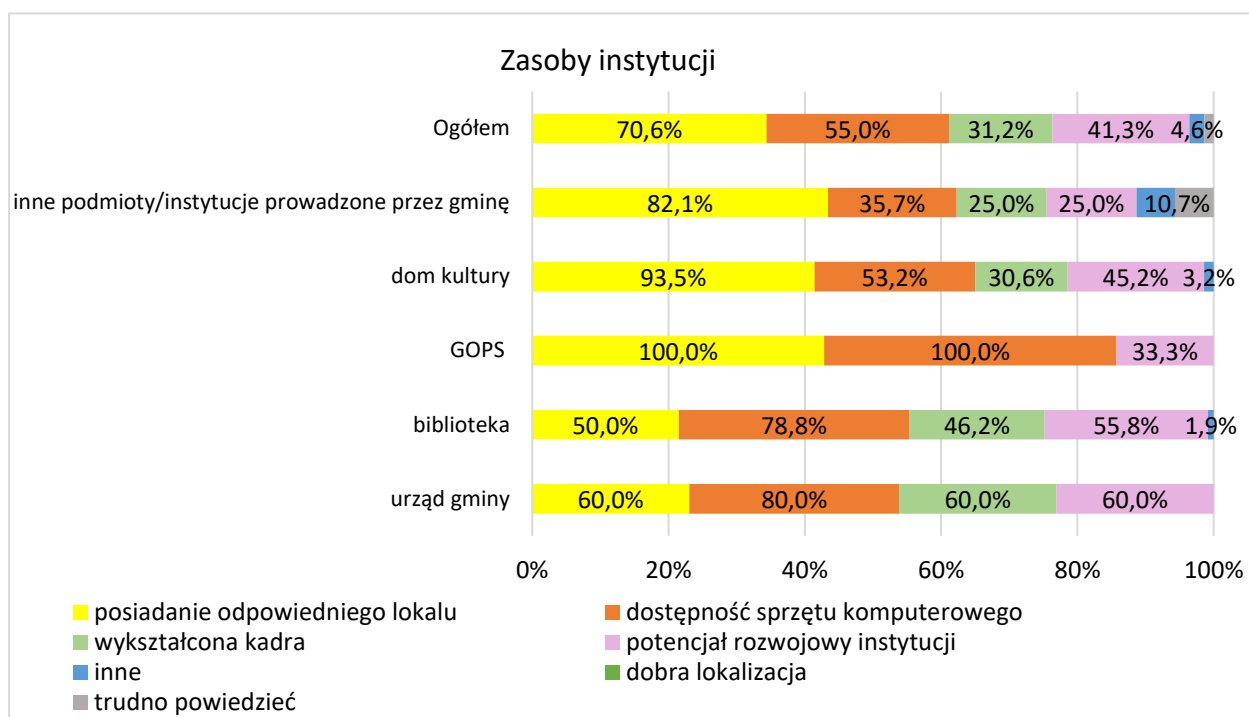
Wykres 30 Potencjalne lokalizacje KRC

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=333

Najczęściej dostępnymi zasobami, którymi dysponują instytucje gminne, a które wydają się być użyteczne na rzecz organizacji KRC, okazały się być: posiadanie odpowiednio lokalu – ogółem 70,6% wskazań, dostępność sprzętu komputerowego – ogółem 55,0%, potencjał rozwojowy instytucji – ogółem 41,3% wskazań. Jednak z w przypadku części z gmin (bez wpływu typu gminy) to urzędy gminy oraz GOPSy dysponowały lepszymi zasobami, niż najczęściej wskazywane domy kultury i biblioteki, widać to na poniższym wykresie:

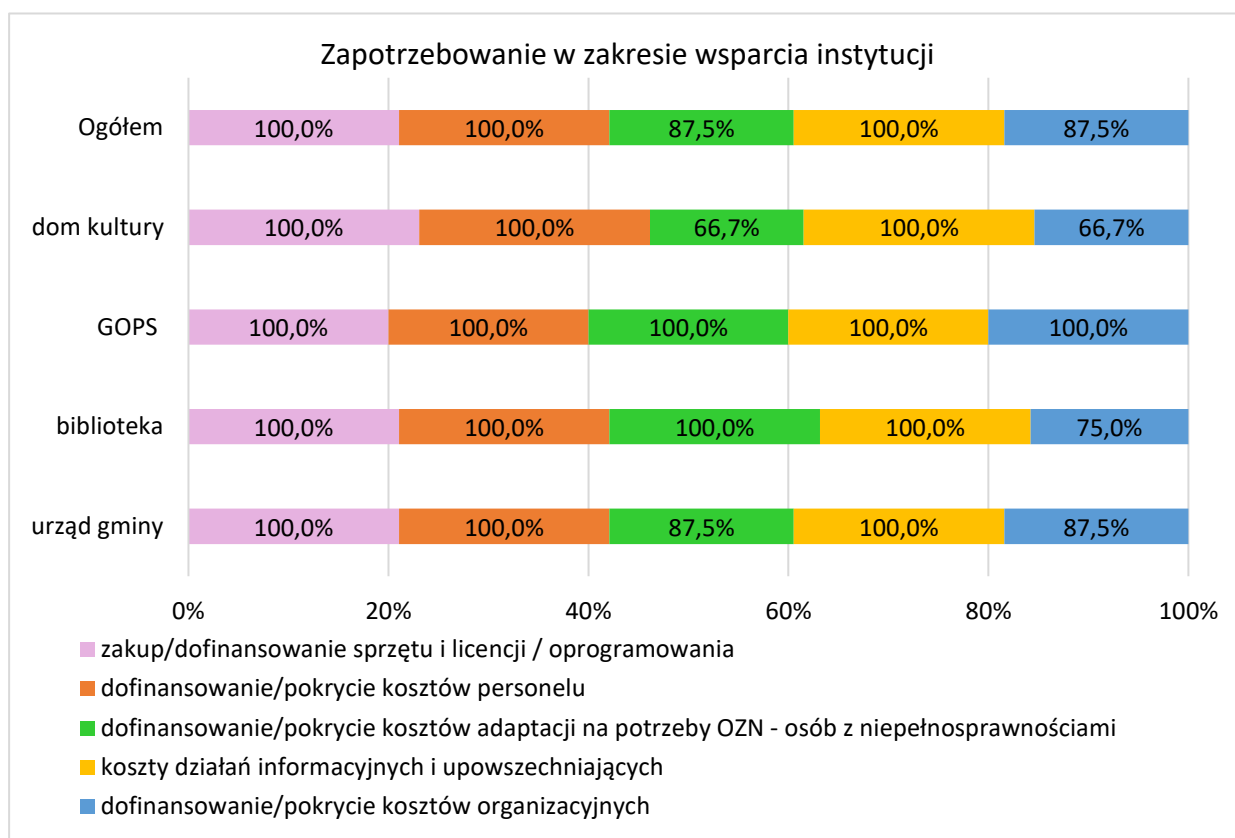
Wykres 31 Wskazywane przez przedstawicieli JST zasoby instytucji gminnych - potencjalnych lokalizacji organizacji KRC

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=333

Jednocześnie z odpowiedzi udzielanych przez badanych wynika, że to domy kultury potrzebują relatywnie mniej wsparcia, aby móc współorganizować działalność KRC.

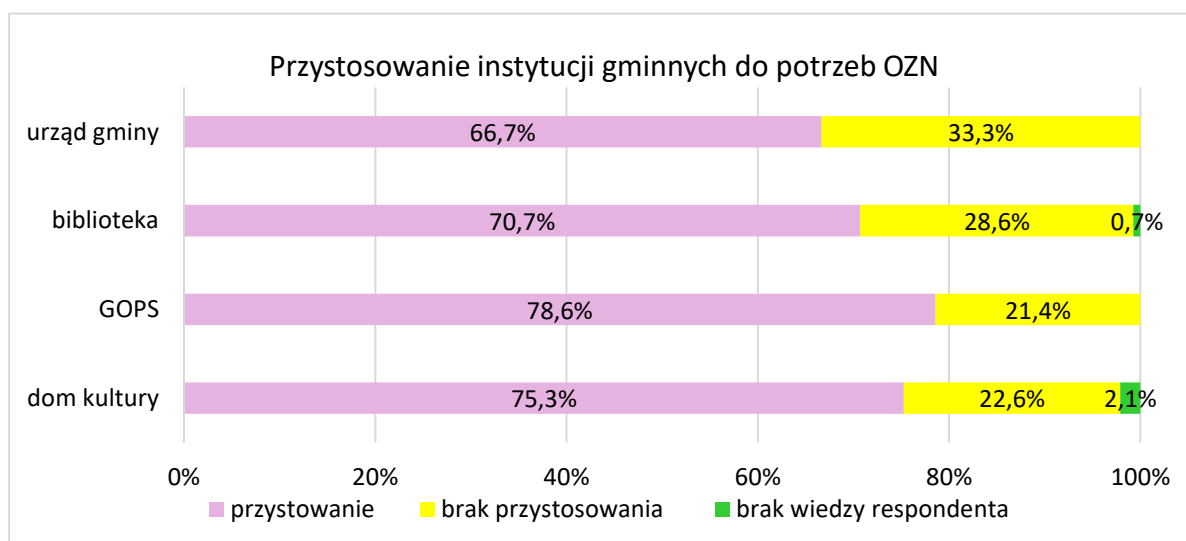
Wykres 32 Zapotrzebowanie w zakresie wsparcia instytucji potencjalnie współorganizującej działalność KRC

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=333

Z zebranych danych wynika, że domy kultury należą do instytucji relatywnie lepiej przystosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Wykres 33 Przystosowanie instytucji gminnych – potencjalnych miejsc organizacji KRC do potrzeb OZN

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=333

Reasumując wydaje się, że to właśnie domy kultury wykazują największy potencjał, jeśli chodzi o współorganizowanie działalności KRC.

Potrzeby architektoniczne (lokalowe) i komunikacyjne

Jednym z obszarów problemowych prowadzonego badania była kwestia określenia skali potrzeb dostosowania architektoniczno-lokalowego potencjalnych lokalizacji KRC.

Ankietowanych zapytano więc o to, jakie działania lub udogodnienia architektoniczne będą niezbędne we wskazanych instytucjach gminnych.

W poniższej tabeli zaprezentowano zestawienie odpowiedzi badanych z uwzględnieniem typu instytucji a także gminy:

Tabela 7 Potrzeby architektoniczno-lokalowe w aspekcie dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami potencjalnych lokalizacji KRC

	Gmina Miejska	Gmina Miejsko - Wiejska	Gmina Wiejska	Miasto na prawach powiatu
biblioteka	N=14	N=28	N=92	N=6
zbudowanie podjazdu dla wózków	0,0%	33,3%	0,0%	0,0%
wydzielenie miejsc parkingowych dla osób z trudnościami w poruszaniu się	0,0%	16,7%	15,0%	0,0%
oznaczenia dla słabowidzących	0,0%	0,0%	20,0%	100,0%
organizacja przystanku dla komunikacji miejskiej w niewielkiej odległości od wejścia	0,0%	0,0%	25,0%	100,0%
toaleta	0,0%	0,0%	10,0%	0,0%
żadne	0,0%	0,0%	1,0%	0,0%
zamontowanie windy w budynku	0,0%	0,0%	6,0%	0,0%
trudno powiedzieć	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
nie mamy oczekiwań w tym zakresie	0,0%	0,0%	2,2%	0,0%
dostosowanie budynku dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Urząd gminy	N=0	N=6	N=20	N=1

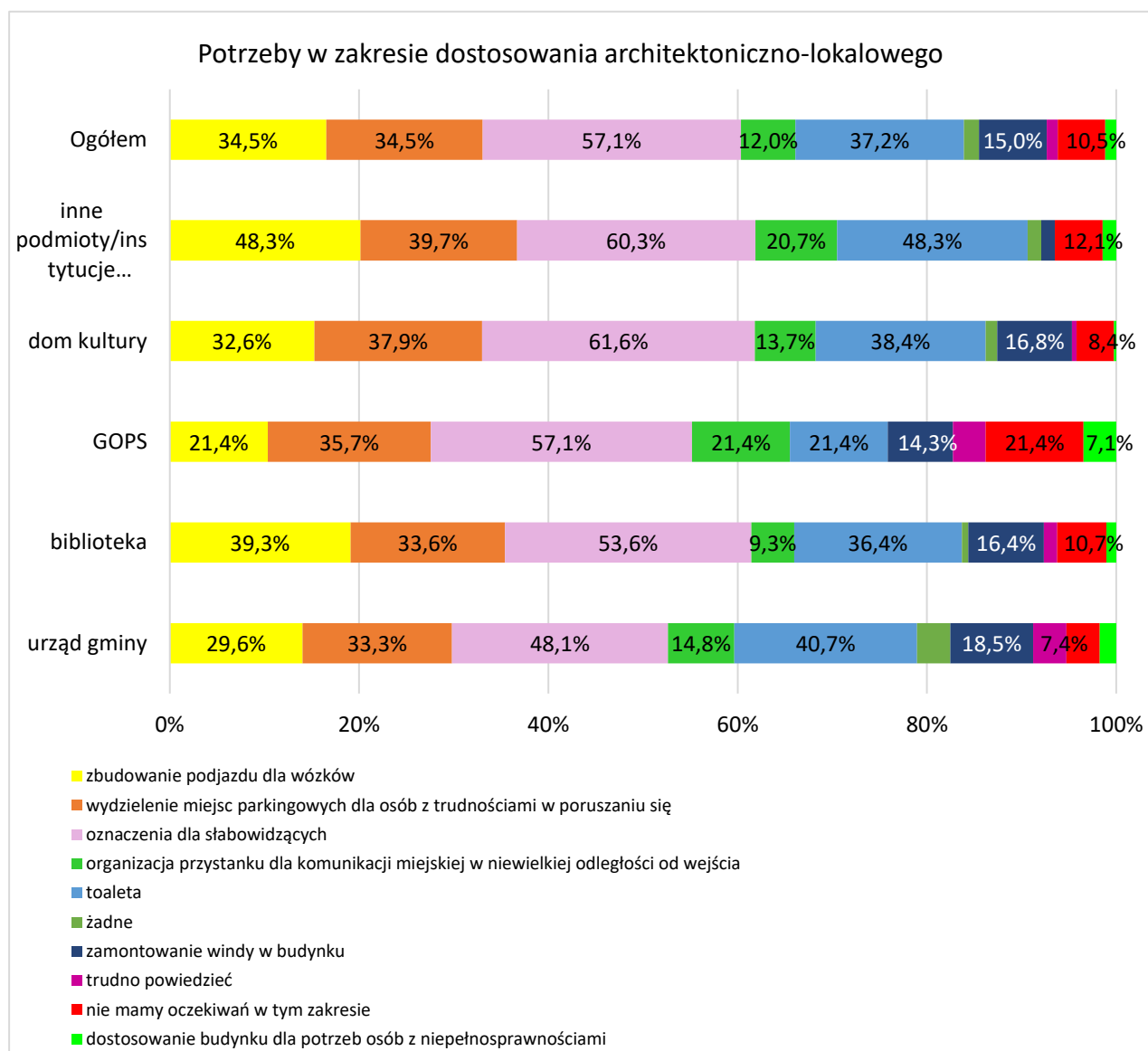
	Gmina Miejska	Gmina Miejsko - Wiejska	Gmina Wiejska	Miasto na prawach powiatu
zbudowanie podjazdu dla wózków	0,0%	33,3%	30,0%	0,0%
wydzielenie miejsc parkingowych dla osób z trudnościami w poruszaniu się	0,0%	0,0%	40,0%	100,0%
oznaczenia dla słabowidzących	0,0%	0,0%	60,0%	100,0%
organizacja przystanku dla komunikacji miejskiej w niewielkiej odległości od wejścia	0,0%	0,0%	20,0%	0,0%
toaleta	0,0%	0,0%	10,0%	0,0%
żadne	0,0%	0,0%	25,0%	0,0%
zamontowanie windy w budynku	0,0%	16,7%	5,0%	0,0%
trudno powiedzieć	0,0%	16,7%	5,0%	0,0%
nie mamy oczekiwań w tym zakresie	0,0%	16,7%	0,0%	0,0%
dostosowanie budynku dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami	0,0%	0,0%	10,0%	0,0%
GOPS	N=2	N=4	N=7	N=1
zbudowanie podjazdu dla wózków	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
wydzielenie miejsc parkingowych dla osób z trudnościami w poruszaniu się	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
oznaczenia dla słabowidzących	0,0%	16,7%	0,0%	0,0%
organizacja przystanku dla komunikacji miejskiej w niewielkiej odległości od wejścia	0,0%	0,0%	5,0%	0,0%
toaleta	0,0%	0,0%	5,0%	0,0%
żadne	0,0%	0,0%	0,3%	0,0%
zamontowanie windy w budynku	0,0%	0,0%	0,3%	0,0%
trudno powiedzieć	0,0%	0,0%	0,3%	0,0%
nie mamy oczekiwań w tym zakresie	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
dostosowanie budynku dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami	0,0%	0,0%	0,6%	0,0%

	Gmina Miejska	Gmina Miejsko - Wiejska	Gmina Wiejska	Miasto na prawach powiatu
dom kultury	N=20	N=68	N=97	N=5
zbudowanie podjazdu dla wózków	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
wydzielenie miejsc parkingowych dla osób z trudnościami w poruszaniu się	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
oznaczenia dla słabowidzących	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
organizacja przystanku dla komunikacji miejskiej w niewielkiej odległości od wejścia	0,0%	16,7%	10,0%	0,0%
toaleta	0,0%	0,0%	15,0%	100,0%
żadne	0,0%	0,0%	2,3%	0,0%
zamontowanie windy w budynku	0,0%	0,0%	2,3%	0,0%
trudno powiedzieć	0,0%	0,0%	0,8%	0,0%
nie mamy oczekiwań w tym zakresie	0,0%	0,0%	2,3%	100,0%
dostosowanie budynku dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
inne	N=5	N=14	N=35	N=4
zbudowanie podjazdu dla wózków	0,0%	0,0%	11,1%	0,0%
wydzielenie miejsc parkingowych dla osób z trudnościami w poruszaniu się	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
oznaczenia dla słabowidzących	0,0%	33,3%	0,0%	0,0%
organizacja przystanku dla komunikacji miejskiej w niewielkiej odległości od wejścia	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
toaleta	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
żadne	0,0%	0,0%	1,5%	0,0%
zamontowanie windy w budynku	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
trudno powiedzieć	0,0%	0,0%	0,5%	0,0%
nie mamy oczekiwań w tym zakresie	0,0%	0,0%	0,5%	0,0%
dostosowanie budynku dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami	0,0%	0,0%	1,5%	0,0%

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=333

Odnosząc się do potrzeb w zakresie dostosowania architektoniczno-lokalowego potencjalnych miejsc działania KRC, badani wskazywali najczęściej na potrzebę wprowadzenia oznaczeń dla osób słabowidzących (ogółem 57,1% wskazań), dostosowanie toalet (ogółem 37,2% wskazań), zbudowanie podjazdu dla wózków (ogółem 34,5% wskazań) oraz wydzielenie miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnością ruchową (ogółem 34,5%).

Wykres 34 Potrzeby w zakresie dostosowania architektoniczno-lokalowego potencjalnych miejsc organizacji KRC

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=333

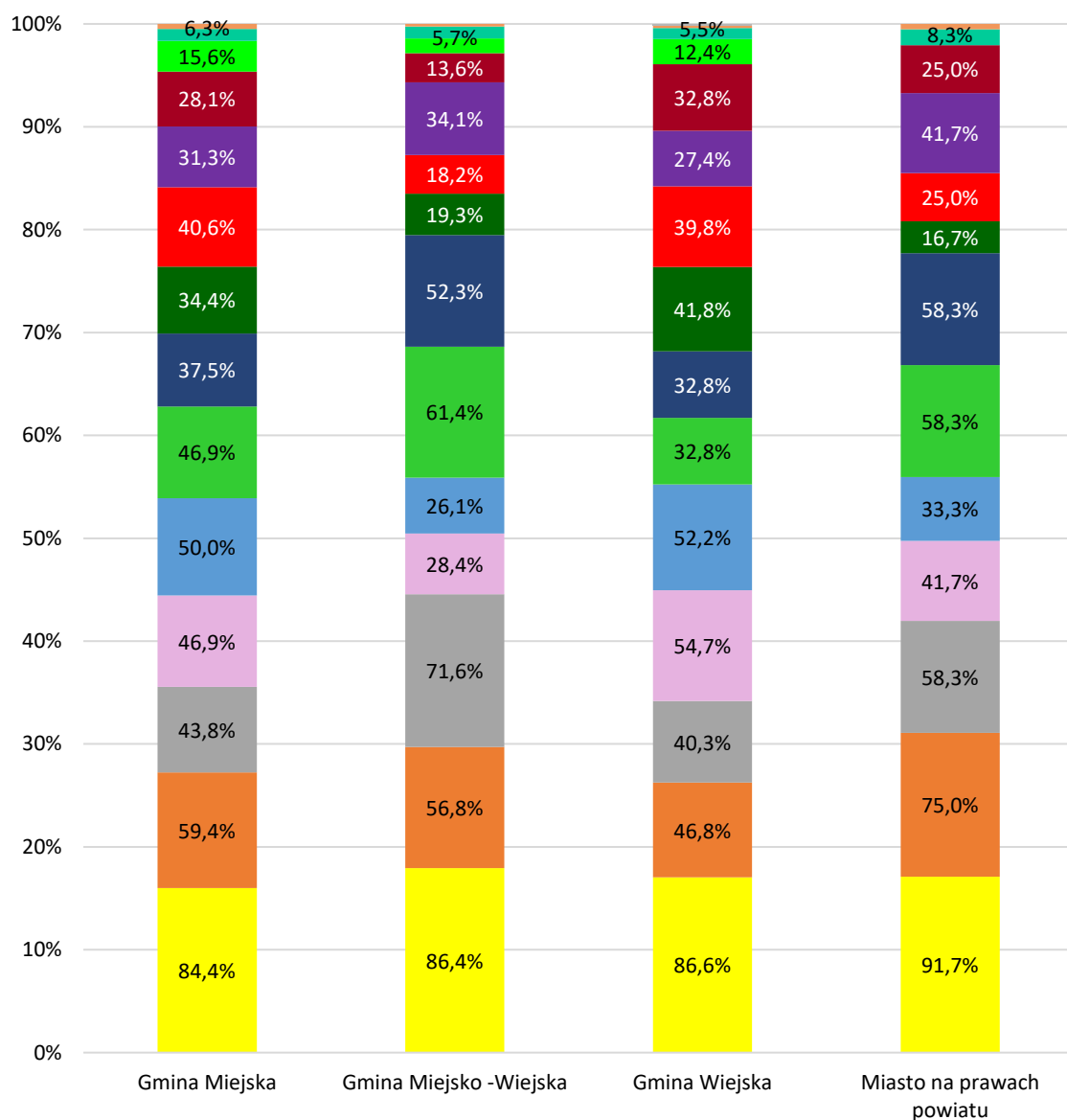
Z zestawienia danych wynika, że wskazane rodzaje instytucji gminnych cechują podobne potrzeby w zakresie dostosowania warunków architektonicznych/infrastrukturalnych oraz lokalowych. Ponadto nie obserwuje się istotnych różnic we wskazanym zakresie pomiędzy typami gmin.

Cel KRC

Według badanych, głównymi potrzebami z zakresu kompetencji cyfrowych, które powinna zaspokajać działalność KRC, jest nauka podstawowego posługiwania się komputerem/smartfonem, prowadzenie nauki online, nauka umiejętności posługiwania się aplikacjami cyfrowymi np. bankowość, e-zakupy oraz obsługi aplikacji publicznych tj. e-administracja, e-zdrowie. Wynika z tego, że zakres wsparcia szkoleniowego/doradczego powinien skupiać się na podstawowej obsłudze komputera/smartfona oraz poruszania się w internecie, a także obsługi popularnych aplikacji i witryn.

Wykres 35 Preferowane przez przedstawicieli JST obszary tematyczne, które uwzględniałyby działalność KRC

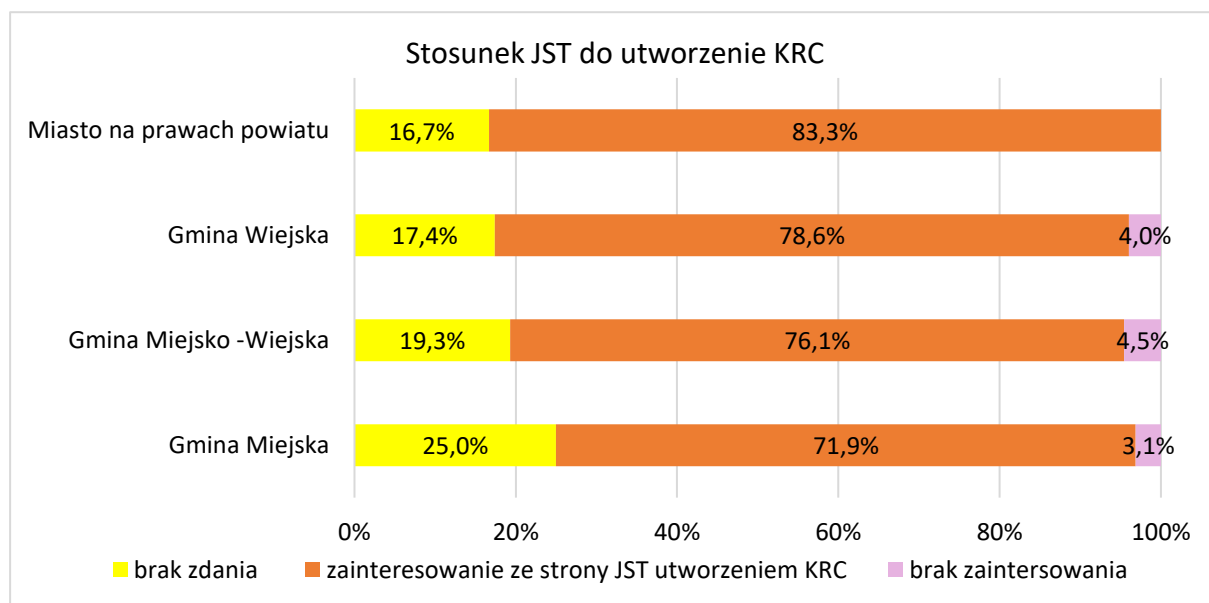
Preferowane obszary tematyczne działalności KRC

- trudno powiedzieć
- bezpieczeństwo i zagrożenia w sieci
- inne-jakie
- programowanie, projektowanie, druk 3D, robotyka
- kompetencje bardziej zaawansowane wspomagające znajdowanie lub utrzymanie pracy zawodowej
- kompetencje wspomagające rozwój zawodowy
- dzielenie się pasjami (fotografia smartfonowa, obróbka zdjęć, grafika, audio-video)
- media społecznościowe, ochrona wizerunku
- korzystanie z mediów społecznościowych
- rozwój zainteresowań, hobby
- umiejętność obsługi aplikacji publicznych tj. e-administracja, e-zdrowie
- umiejętność posługiwania się aplikacjami cyfrowymi np. bankowymi, zakupami przez Internet
- umiejętność posługiwania się aplikacjami cyfrowymi np. bankowość, zakupy przez Internet, e-zdrowie, e-administracja
- nauka online
- umiejętność podstawowego posługiwania się komputerem, smartfonem

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=333

Wykres 36 Stosunek przedstawicieli JST do utworzenia KRC na terenie JST

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=333

Ważną informacją wydaje się fakt, że 77,5% ankietyowanych przedstawicieli JST jest zainteresowanych pomysłem utworzenia KRC na terenie swojej gminy, a zdecydowaną większość pozostałych stanowią osoby nie posiadające sprecyzowanej opinii w tym temacie. Jedynie 3,9% ankietyowanych nie jest zainteresowanych utworzeniem Klubu na terenie swojej gminy.

Tabela 8 Argumenty na poparcie stanowiska przedstawicieli JST w kwestii organizacji KRC na terenie gminy

	Gmina Miejska N=24	Gmina Miejsko - Wiejska N=71	Gmina Wiejska N=166	Miasto na prawach powiatu N=10
Argumenty za utworzeniem KRC				
edukacja mieszkańców	6,3%	1,1%	4,5%	8,3%
pomoc mieszkańcom w rozwoju cyfrowym	37,5%	42,0%	44,3%	58,3%
przeciwdziałanie cyberzagrożeniom	9,4%	5,7%	10,0%	16,7%
zwiększenie dostępu do komputerów, do internetu	0,0%	3,4%	1,0%	0,0%
zmniejszenie wykluczenia społecznego	6,3%	6,8%	8,5%	0,0%

	Gmina Miejska N=24	Gmina Miejsko - Wiejska N=71	Gmina Wiejska N=166	Miasto na prawach powiatu N=10
korzystanie z usług administracji cyfrowej	3,1%	2,3%	1,5%	0,0%
trudno powiedzieć	0,0%	1,1%	1,0%	0,0%
zapotrzebowanie u mieszkańców	9,4%	13,6%	8,0%	0,0%
Argumenty przeciw utworzeniu KRC				
brak środków finansowych	0,0%	1,1%	,5%	0,0%
brak lokalu	0,0%	0,0%	1,0%	0,0%
brak potrzeby u mieszkańców	0,0%	3,4%	2,5%	0,0%
możemy to zrobić we własnym zakresie	3,1%	0,0%	0,0%	0,0%

Źródło: Opracowanie ASM Research Solutions Strategy, N=271

Głównym argumentem za utworzeniem KRC, na który powoływali się badani, była pomoc w podniesieniu poziomu kompetencji cyfrowych mieszkańców w wyniku działalności KRC (ogółem 43,5% wskazań).

Wnioski

Z przeprowadzonego badania wynika, że przyszła działalność KRC ma potencjał zagospodarowania pewnej luki istniejącej w prowadzonych działaniach systemowych ukierunkowanych na podnoszenie kompetencji cyfrowych dorosłych mieszkańców gmin. Gminy dysponują podstawowymi zasobami sprzętowymi, lokalowymi oraz kadrowymi, które mogą zostać spożytkowane na rzecz organizacji KRC. Administracja samorządowa jest podmiotem relatywnie często angażującym się w inicjatywy na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu, posiadają zatem adekwatne doświadczenie, jeśli chodzi o organizację i prowadzenie KRC.

Wydaje się, że instytucjami gminnymi, które w największym stopniu powinny być rozpatrywane jako współorganizatorzy/partnerzy działalności KRC są domy kultury oraz biblioteki. Jednak wymagają one dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, jeżeli kluby mają mieć inkluzywny charakter.

Ważnym aspektem planowania działalności KRC jest forma oraz tematyka prowadzonego wsparcia. Z informacji udzielanych przez przedstawicieli JST wynika, że działania realizowane

w ramach KRC powinny odpowiadać na zapotrzebowanie w obszarze podnoszenia podstawowych kompetencji cyfrowych dorosłych mieszkańców gmin.

Analiza zestawionych danych, uwzględniających podział na typ gminy reprezentowany przez respondentów, nie wykazała znacznych różnic między specyfiką prowadzonych na terenie JST działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu oraz zasobach infrastrukturalnych, ludzkich oraz sprzętowych wykorzystywanych przy prowadzeniu wsparcia w obszarze kompetencji cyfrowych. Zasadne wydaje się zatem opracowanie uniwersalnego modelu organizacji i funkcjonowania KRC, który charakteryzować się będzie pewną elastycznością oraz wysokim poziomem decyzyjności przyznanej organom administracji samorządowej. Być może warto rozważyć włączenie mieszkańców gmin, czyli ostatecznych beneficjentów wsparcia w proces planowania działalności KRC, pamiętając przy tym o heterogeniczności tak szerokiej grupy, jaką są osoby dorosłe. Trzeba pamiętać, że poziom kompetencji cyfrowych a potrzeby i preferencje w zakresie wsparcia kompetencji cyfrowych będzie inny dla poszczególnych grup. W dalszym ciągu to osoby starsze są najbardziej narażone na negatywne skutki wykluczenia cyfrowego, a poziom ich kompetencji cyfrowych można określić jako najbardziej „odstający”. Wydaje się zatem, że na etapie planowania sposobu funkcjonowania KRC należy uwzględnić odmienną specyfikę potrzeb tej grupy społecznej.

Kwestionariusz ankiety

Dzień dobry, nazywam się_____ i reprezentuję firmę ASM - prowadzimy na zlecenie Centrum Projektów Polska Cyfrowa sondaż, którego celem jest pozyskanie informacji, które pomogą w opracowaniu zasad funkcjonowania Klubów Rozwoju Cyfrowego w Polsce w taki sposób, aby odpowiadały na potrzeby gmin. To do nich będą adresowane konkursy na pozyskanie środków na finansowanie takich Klubów.

Kluby mają być tworzone ze środków unijnych w ramach strategicznego projektu ogólnopolskiego, służącego wsparciu finansowemu dla samorządów na utworzenie lokalnych ośrodków rozwoju kompetencji cyfrowych na terenie ponad 2000 gmin w całym kraju.

Zebrane dane umożliwią zaprojektowanie działania, z którego będzie mogła skorzystać Państwa gmina. Udział w ankiecie nie zajmie Pani/Panu więcej niż 15 minut.

Instrukcja dla ankietera: wskaż definicje, jeśli respondent o nie zapyta

- **definicja kompetencji cyfrowych:** Kompetencje cyfrowe to umiejętności efektywnego korzystania z technologii cyfrowych. Obejmują one umiejętność korzystania z komputerów, internetu, oprogramowania oraz zdolność do wyszukiwania informacji oraz korzystania z usług cyfrowych takich jak np. bankowość internetowa, zakupy, usługi publiczne;

- **definicja wykluczenia cyfrowego:** Wykluczenie cyfrowe odnosi się do sytuacji, w której jednostki lub grupy społeczne mają ograniczony lub brak dostępu do technologii cyfrowych, a tym samym do zasobów, umiejętności i możliwości korzystania z nich. Wykluczenie cyfrowe może wynikać z różnych czynników, takich jak brak dostępu do odpowiedniej infrastruktury, niskie umiejętności technologiczne, brak środków finansowych na zakup urządzeń czy też brak dostępu do odpowiedniej edukacji cyfrowej. Skutkuje to ograniczonymi możliwościami uczestnictwa w społeczeństwie opartym na technologii, utrudniając pełny udział w życiu społecznym, ekonomicznym czy edukacyjnym.

Metryczka

M1 Typ JST

- a. Gmina Miejska
- b. Gmina Miejsko -Wiejska
- c. Gmina Wiejska
- d. Miasto na prawach powiatu

M2 Województwo

- a. dolnośląskie
- b. kujawsko-pomorskie
- c. lubelskie
- d. lubuskie
- e. łódzkie
- f. małopolskie
- g. mazowieckie
- h. opolskie
- i. podkarpackie
- j. podlaskie
- k. pomorskie
- l. śląskie
- m. świętokrzyskie
- n. warmińsko-mazurskie
- o. wielkopolskie
- p. zachodniopomorskie

Obszar: Diagnoza sytuacji

1. Czy w gminie był realizowany jakiś projekt lub inicjatywa skierowany na redukcję wykluczenia cyfrowego mieszkańców w ciągu ostatnich 5 lat?
 - a. Tak
 - b. Nie (*przejdźcie do pyt. 4*)
 - c. Nie wiem (*przejdźcie do pyt. 4*)

2. Na czym polegał projekt/inicjatywa? (wielokrotny wybór):
 - a. dofinansowanie zakupów sprzętu komputerowego dla mieszkańców
 - b. dofinansowanie dostępu do Internetu dla mieszkańców
 - c. budowa infrastruktury internetowej np. światłowodu dla mieszkańców
 - d. dostosowanie strony internetowej urzędu gminy do wymogów WCAG
 - e. stworzenie ogólnodostępnych stanowisk komputerowych dla mieszkańców,
 - f. szkolenia/doradztwo z pakietu biurowego dla mieszkańców
 - g. szkolenia/doradztwo z zakresu e-usług dla mieszkańców
 - h. inne-jakie.....

3. Kto realizował projekt/inicjatywę? (wielokrotny wybór)
 - a. administracja publiczna
 - b. placówka oświatowa
 - c. organizacja pozarządowa
 - d. podmiot prywatny
 - e. partnerstwo różnych podmiotów
 - f. nie wiem.
 - g. Inny podmiot jaki?.....

4. Czy na terenie Państwa gminy działa miejsce wyposażone w sprzęt komputerowy, które jest otwarte dla mieszkańców i mieszkańcy mogą korzystać z tego sprzętu? :
 - a. tak
 - b. nie (*przejdźcie do pyt. 10*)
 - c. nie wiem. (*przejdźcie do pyt. 10*)

5. Co to jest za miejsce? /Co to są za miejsca? (pytanie otwarte)
.....

Blok pytań od 6 do 9 – pytać do każdego wskazania z pytania 5

6. Kto taki punkt prowadzi? :
 - a. administracja publiczna
 - b. placówka oświatowa
 - c. organizacja pozarządowa
 - d. podmiot prywatny
 - e. partnerstwo różnych podmiotów
 - f. nie wiem.
 - g. Inny podmiot jaki?.....

7. Z jakich środków jest finansowane? (wielokrotny wybór)

- a. publicznych
 - b. prywatnych
 - c. grantów
 - d. nie wiem.
8. Czy jest to inicjatywa ciągła, czy tymczasowy projekt?
- a. ciągła
 - b. tymczasowa
 - c. nie wiem
9. W jaki sprzęt jest to miejsce wyposażone? (wielokrotny wybór)
- a. komputer
 - b. drukarka
 - c. szybkie łącze internetowe
 - d. inny-jaki....?
 - e. Nie wiem
10. Czy w Państwa gminie działają miejsca aktywności dorosłych takie jak:
- a. dom kultury
 - b. gminny ośrodek kultury,
 - c. biblioteka
 - d. KGW, - Koło Gospodyń Wiejskich
 - e. klub seniora
 - f. uniwersytet trzeciego wieku
 - g. klub integracji społecznej
 - h. klub osiedlowy,
 - i. inne miejsca jakie?
11. Czy w gminie były realizowane szkolenia/doradztwo z kompetencji cyfrowych dla dorosłych w ciągu ostatnich 5 lat?
- a. Tak
 - b. Nie (*przejdźcie do pyt. 24*)
 - c. Nie wiem (*przejdźcie do pyt. 24*)
12. Kto był realizatorem tego wsparcia: wielokrotny wybór
- a. administracja publiczna
 - b. placówka oświatowa
 - c. organizacja pozarządowa
 - d. podmiot prywatny
 - e. partnerstwo różnych podmiotów
 - f. nie wiem.
 - g. Inny podmiot jaki?.....
13. Czy Państwo jako JST braliście udział jako: (wielokrotny wybór)
- a. realizatorzy
 - b. organizatorzy
 - c. współorganizatorzy
 - d. wspomagający promocję
 - e. rekrutujący uczestników
14. Czy udział był płatny czy bezpłatny?

- a. Płatny
 - b. Bezpłatny
 - c. częściowo płatny, częściowo bezpłatny
15. Do kogo było adresowane szkolenie/doradztwo? (wielokrotny wybór)
- a. osoby dorosłe aktywne zawodowo
 - b. bezrobotni
 - c. seniorzy
 - d. młodzi dorośli
 - e. osoby z niepełnosprawnościami
 - f. inni – kto?
16. Ile osób skorzystało ze wsparcia:
- a. poniżej 100 osób
 - b. między 101 a 500 osób
 - c. między 501 a 1000 osób
 - d. powyżej 1000 osób
 - e. nie wiem
17. Kto był odpowiedzialny za rekrutację? Wielokrotny wybór
- a. gmina
 - b. podmiot prowadzący wsparcie
 - c. inne podmioty- jakie?
18. W jaki sposób była prowadzona rekrutacja uczestników? (wielokrotny wybór)
- a. ogłoszenia w urzędzie
 - b. wysyłka informacji do mieszkańców
 - c. mailing
 - d. informacja sms
 - e. Nie wiem
 - f. inne-jakie?
19. Czy wystąpiły problemy przy rekrutacji uczestników?
- a. Tak, jakie?
 - b. Nie
 - c. Nie wiem
20. Jaki jest Pana/Pani zdaniem najbardziej efektywny sposób rekrutacji uczestników do wsparcia w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych dorosłych mieszkańców? Wielokrotny wybór
- a. ogłoszenia w urzędzie
 - b. wysyłka informacji do mieszkańców
 - c. mailing
 - d. informacja sms
 - e. Inne-jakie?
21. Czego konkretnie dotyczyło wsparcie szkoleniowe/doradcze? Wielokrotny wybór
- a. obsługi komputera
 - b. korzystania z Internetu
 - c. korzystania z e-usług
 - d. inne-jakie?

22. Jakie są efekty tego wsparcia? :
- a. zwiększone zainteresowanie korzystaniem z e-usług oferowanych przez gminę
 - b. inne-jakie?
 - c. Nie wiem
23. Czy udzielone wsparcie można uznać za dobrą praktykę wartą naśladowania?
- a. Tak, dlaczego?.....
 - b. Nie, dlaczego?.....
 - c. nie wiem.

Obszar: Sposób organizacji KRC - Kluby Rozwoju Cyfrowego

Przybliżmy ideę KRC. Zakłada się, że Klub Rozwoju Cyfrowego to miejsce, do którego mogą przyjść mieszkańcy po pomoc w podniesieniu swoich kompetencji cyfrowych. Gmina podejmuje decyzję o miejscu działania KRC., po analizie własnych zasobów. Ważne jest, aby nie tworzyć nowych podmiotów, gdyż Klub Rozwoju Cyfrowego powinien wykorzystywać potencjał już działających instytucji gminnych.

24. Gdzie działania w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych dorosłych mieszkańców mogłyby być realizowane przez gminę?
- a. urząd gminy,
 - b. biblioteka,
 - c. GOPS (Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej),
 - d. dom kultury,
 - e. inne podmioty prowadzone przez gminę /jakie?

25. Dlaczego w tym miejscu?
- posiadanie odpowiedniego lokalu
 - dostępność sprzętu komputerowego
 - wykształcona kadra
 - potencjał rozwojowy instytucji
 - inne-jakie?
26. Czy to miejsce jest dostępne dla osób z niepełnosprawnościami i problemami z poruszaniem się?
- tak
 - nie
 - nie wiem.
27. Jakiego wsparcia należy udzielić (wyświetla się odpowiedź z P24), który mógłby prowadzić działania w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych dorosłych mieszkańców?
- Koszty zakupu sprzętu i licencji / oprogramowania,
 - koszty personelu,
 - koszty adaptacji na potrzeby OZN - osoby z niepełnosprawnościami,
 - koszty działań informacyjnych i upowszechniających,
 - koszty organizacyjne.

Obszar: Potrzeby architektoniczne (lokalowe) i komunikacyjne, ukierunkowane w szczególności na potrzeby osób z niepełnosprawnościami i z ograniczonymi możliwościami poruszania się

28. Jakie działania lub udogodnienia architektoniczne będą niezbędne w potencjalnej lokalizacji Klubu Rozwoju Cyfrowego?
- zbudowanie podjazdu dla wózków
 - wydzielenie miejsc parkingowych dla osób z trudnościami w poruszaniu się
 - oznaczenia dla słabowidzących
 - organizacja przystanku dla komunikacji miejskiej w niewielkiej odległości od wejścia
 - toaleta
 - inne-jakie?

Obszar: Cel KRC

29. Jakie potrzeby potencjalnych odbiorców powinien zaspokajać Klub Rozwoju Cyfrowego w Państwa gminie?
- umiejętność podstawowego posługiwania się komputerem, smartfonem, internetem
 - umiejętność posługiwania się aplikacjami cyfrowymi np. bankowość, zakupy przez Internet, e-zdrowie, e-administracja
 - kompetencje wspomagające rozwój zawodowy
 - korzystanie z mediów społecznościowych
 - rozwój zainteresowań, hobby
 - nauka online
 - inne-jakie?
30. Czy jako JST byliby Państwo zainteresowani utworzeniem Klubu Rozwoju Cyfrowego w swojej gminie, który wspierałby rozwój kompetencji cyfrowych dla osób dorosłych?
- Tak

- b. Nie, dlaczego...?
- c. nie wiem. Jeżeli nie/nie wiem: dopytać - dlaczego?

Spis wykresów i tabel

Wykres 1 Typ gminy reprezentowany przez przedstawiciela JST	7
Wykres 2 Odsetek respondentów reprezentujących JST poszczególnych województw w próbie	8
Wykres 3 Realizowanie na terenie gminy w przeciągu ostatnich 5 lat projektu/inicjatywy ukierunkowanych na przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu mieszkańców – podstawa opocentowania typy gmin.....	9
Wykres 4 Realizowanie na terenie gminy w przeciągu ostatnich 5 lat projektu/inicjatywy ukierunkowanych na przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu mieszkańców – podstawa opocentowania kategorie odpowiedzi.....	9
Wykres 5 Rodzaj działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu realizowanych na terenie gminy w przeciągu ostatnich 5 lat.	10
Wykres 6 Rodzaj działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu realizowanych na terenie gminy w przeciągu ostatnich 5 lat – z uwzględnieniem typu gminy	12
Wykres 7 Podmiot realizujący działania ukierunkowane na przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu na terenie JST	14
Wykres 8 Działanie na terenie JST ogólnodostępnego miejsca wyposażonego w sprzęt komputerowy do użytku mieszkańców	15
Wykres 9 Działanie na terenie JST ogólnodostępnego miejsca wyposażonego w sprzęt komputerowy do użytku mieszkańców – z uwzględnieniem podziału na typ gmin	16
Wykres 10 Lokalizacja ogólnodostępnego miejsca wyposażonego w sprzęt komputerowy do użytku mieszkańców JST	17
Wykres 11 Sposób finansowania miejsca wyposażonego w sprzęt komputerowy do użytku mieszkańców gminy w uwzględnieniu lokalizacji miejsca	23
Wykres 12 Ciągłość funkcjonowania miejsca wyposażonego w sprzęt komputerowy do użytku mieszkańców JST z w uwzględnieniem lokalizacji miejsca	24
Wykres 13 Ogólnodostępny sprzęt komputerowy do dyspozycji mieszkańców JST z uwzględnieniem jego lokalizacji.....	25
Wykres 14 Realizacja szkoleń/doradztwa z kompetencji cyfrowych na terenie gminy	27
Wykres 15 Podmiot realizujący szkolenia/doradztwo z kompetencji cyfrowych na terenie gminy	28
Wykres 16 Rola JST w szkoleniach/doradztwie z zakresu kompetencji cyfrowych mieszkańców.	29
Wykres 17 Odpłatność udziału w szkoleniach/doradztwie z kompetencji cyfrowych dla mieszkańców	29
Wykres 18 Adresaci działań szkoleniowych/doradczych z kompetencji cyfrowych dla osób dorosłych prowadzone na terenie JST	30
Wykres 19 Liczba mieszkańców korzystających ze wsparcia szkoleniowego/doradczego z zakresu kompetencji cyfrowych .	31
Wykres 20 Podmiot odpowiedzialny za rekrutację uczestników wsparcia szkoleniowego/doradczego z kompetencji cyfrowych realizowanego na terenie JST	32
Wykres 21 Sposób rekrutacji mieszkańców do udziału we wsparciu szkoleniowym/doradczym z zakresy kompetencji cyfrowych.....	33
Wykres 22 Przebieg rekrutacji uczestników do wsparcia szkoleniowego/doradczego z kompetencji cyfrowych realizowanego na terenie JST	34
Wykres 23 Utrudnienia zidentyfikowane przy rekrutacji uczestników do wsparcia szkoleniowego/doradczego z kompetencji cyfrowych realizowanego na terenie JST	35
Wykres 24 Najbardziej efektywny sposób rekrutacji mieszkańców do udziału w szkoleniach/doradztwie z kompetencji cyfrowych – w opinii przedstawicieli JST	36
Wykres 25 Przedmiot szkoleń/doradztwa z kompetencji cyfrowych prowadzonych na dla mieszkańców JST	37
Wykres 26 Efekty szkoleń/doradztwa z zakresu kompetencji cyfrowych realizowanych na terenie JST	39
Wykres 27 Ocena realizowanych szkoleń/doradztwa z kompetencji cyfrowych w kategoriach dobrej praktyki.....	40
Wykres 28 Efekty dobrych praktyk zidentyfikowane przy realizacji szkoleń/doradztwa z kompetencji cyfrowych dla mieszkańców JST	41
Wykres 29 Miejsca aktywizacji osób dorosłych działające na terenie gminy	42
Wykres 30 Potencjalne lokalizacje KRC	47
Wykres 31 Wskazywane przez przedstawicieli JST zasoby instytucji gminnych - potencjalnych lokalizacji organizacji KRC....	48
Wykres 32 Zapotrzebowanie w zakresie wsparcia instytucji potencjalnie współorganizującej działalność KRC.....	49
Wykres 33 Przystosowanie instytucji gminnych – potencjalnych miejsc organizacji KRC do potrzeb OZN.....	49

Wykres 34 Potrzeby w zakresie dostosowania architektoniczno-lokalowego potencjalnych miejsc organizacji KRC.....	53
Wykres 35 Preferowane przez przedstawicieli JST obszary tematyczne, które uwzględniałyby działalność KRC	55
Wykres 36 Stosunek przedstawicieli JST do utworzenia KRC na terenie JST	57

Tabela 1 Typy gmin w próbie	5
Tabela 2 Województwo, do którego przynależy JST.....	5
Tabela 3 Podmiot prowadzący ogólnodostępny punkt wyposażony w sprzęt komputerowy - z uwzględnieniem lokalizacji punktu	17
Tabela 4 Dane dotyczą sposobu finansowania, ciągłości funkcjonowania oraz wyposażenia punktów ze sprzętem komputerowym działających na terenie gminy według lokalizacji i typu gmin.....	19
Tabela 5 Miejsca aktywizacji osób dorosłych funkcjonujące na terenie gminy.....	26
Tabela 6 Potencjalne miejsca realizacji działań ukierunkowanych na rozwój kompetencji cyfrowych dorosłych mieszkańców	43
Tabela 7 Potrzeby architektoniczno-lokalowe w aspekcie dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami potencjalnych lokalizacji KRC	50
Tabela 8 Argumenty na poparcie stanowiska przedstawicieli JST w kwestii organizacji KRC na terenie gminy	57